

ODAMEES

Adolf Oberländer; Laulu mõju

Laulupeo album

Moe-, pudu- ja pesuäri

VENNAD LEPP

Tartus, Kaubahoov nr. 2, telef. 4-81

Alaliselt rikkalik valik:

palgeid ja värvilisi triiksärke, kraesid, manshette, kaelasidemeid, siidi kaelasalle, trakse, kindaid, siidi ja siidifloor sukki ja sokke, meeste- ja naisterahva pesu, võimlemistrikoosid, supeluskostüüme, puuvillast ja villast trikoopesu, naisterahva villaseid koetud jakke ja veste, meesterahva veste, laste- ja spordikostüüme, pitse, pesatse ja kõiksuguseid moe-, pudu- ja pesukaupu.

Dihmavarje ja jalutuskeppe

Villast lõnga rohkeis värvides / Käsitööniite D.M.C

Lastesaapaid, võimlemis-, hommiku- ja tenniskingi

Jgasugune korralik auruga riiete voltimine

Hinnad võistlemata

Müük suurel ja väikesel arvul

Igale laulupidulisele huvitav

on meie vanema ja tähtsama laulu ning mängu
:: edendamise seltsi „VANEMUISE“ ::

juubeli album

„VANEMUINE“ 1865-1925

Saada kõikidest raamatukauplustest.

Hind 400 marka

Ainuke parem perekondlik koosviibimise koht on

Vanemuise einelaud

Hommiku-, lõuna- ja õhtusöögid

— — Veinid ja liköörid — —

Suviaed ————— Suviaed

Iga õhtu sümfonia orkestri kontserdid

Ajakiri „Odamehe“ endiseid aastakäike on veel vähesel arvul saada

„Odamees“, 1919, toim. Fr. Tuglus. H. 50.—

„Odamees“, 1919, toim. A. Alle. H. 50.—

„Odamees“, 1922, 204 lhk., 243 pilti. H. 125.—

„Odamees“, 1923, 336 lhk., 499 pilti. H. 500.—

„Odamees“, 1924, 352 lhk., 586 pilti. H. 500.—

„Odamees“ 1925. a. 152 lhk., 200 pilti. H. 300.—

„Odamehe“ aastakäigud sisaldavad rohkesti huvitavat, väärtuslikku ja mitmekesist materjali ning on rikkalikult illustreeritud. „Odamehe“ aastakäigud ei tohiks üheski raamatukogus puududa.

Ajakirja „Odamehe“ sisu ei vanane, sest ta ei käsita päevasündmusi, vaid eestkätt rahvuskultuurilisi küsimusi ja rohkesti väärtuslikku ilukirjandust.

Ajakirja „Odamehe“ toimetuse ja talituse ning kirjastuse „Odamehe“ kontor on Gildi tän. nr. 1, Tartus.

Tulge Tartu näitusele 2.—6. sept. 1926. a.

Tallinna Krediit Pank A./s.

Suur-Karja tän. 23, omas majas

Asutatud 1907. aastal

Telegrammi address: „KREDITBANK“

Osakonnad: Haapsalus, Narvas ja Nõmmel

Igasugused panga operatsioonid
sise- ja väljamaal

Telefonid: Juhatus 12-49, Kontor 4-36

Valuuta ja raamatupidamise jsk. 5-47

Kauba jsk. 19-64

VIRU PANK

Rakveres, Pika ja Tallinna tän. nurgal, omas majas

Telefonid: Juhatus nr. 22 / Üldine nr. 109

Suurem kohalik rahaasutus - - Panga kapitalid Mk. 18.900.000.—

Võtab raha hoiule, annab laenusid, toimetab sissenõudmist vekslite
ja teiste dokumentide järele, ostab väljamaa raha, kulda
ja hõbedat, toimetab maksuta raha edasisaatmist
teistesse linnadesse ja kõiki muid
panga-operatsioone

Korrespondendid kõigis kodumaa linnades ja suuremates alevites

Raha kodushoidmine ja kaasaskandmine on kardetav ega too mingit kasu, sellepärast

= kõik vabad summad panka hoiule =

JÕGEVA ÜHISPANK

Jõgeva alevis Jõgeva Majand. Ühisuse majas

Aritunnid kell 10—12. Telefon nr. 45

VÕTAB

raha hoiule ja maksab hoiusummade päält ajakohast protsenti

ANNAB

laenusid oma liikmetele mitmesuguste kindlustuste vastu ja toimetab igasugu panga operatsioone

Panga juures asub Eesti Kindlustuse Seltsi agentuur, kus vastu võetakse

igasugu tule- ja mürdvarguse vastu
∴ kindlustust ja elu kindlustust ∴

===== Võru Tarvitajate Ühisus =====

„PÕLLUMEESE“

Kontor, kauplus ja päälao Võrus Jüri t., kõnetr. nr. 20
ABILAOD Võru raudteejaama ligidal, kõnetraat nr. 150

MÜÜB

rehepeksumasinaid, traktoreid, mootoreid, põllutööriistu, kuulsaid
DEERING'i heina- ja viljaniidumasinaid.

Piimatalituse sissesäädeid, käsitööriistu, ehitusmaterjali jne. jne.

Võru „PÕLLUMEESE“ võtab raha hoiule
ja maksab kõrgeimat protsenti

Vanad ja uued (asunikud) põllumehed, astuge oma ühisuse liikmeks ja koonduge tema ümber

Kolmas Tartu Laenu- & Hoiu-Ühisus

Tartus, Suurturg nr. 8 / Telefon nr. 99

Avatud igal äripäeval kella 10—2

Ühisus on asutatud 1913. aastal ja kuulub vanemate Eesti ühistegeliste rahaasutuste hulka.

Ühisus võtab raha hoiule

kuude, päevade ja mitmesuguste tähtaegade pääle; soovi pääle kuldkrooni alusel.

::: Hoiusummade eest maksetakse ajakohaselt kõrgendatud protsenti. :::

Ühisus annab laenusid

obligatsioonide, väärtpaberite ja vekslite kindlustusel ja käemeeste vastutusel.

Ühisus võtab veokirjade, vekslite ja tshekkide järele rahanõudmisi oma pääle ja saadab raha igasse kodumaa linna, alevisse ja kohta, kus ühistegelised asutused asuvad.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone

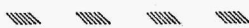
TRÜKIKODA

ED. BERGMANN

FIRMA OMANIK V. BERGMANN

TARTU, JAANI TÄNAV NR. 15

KÕNETRAAT 269

KÕNETRAAT 269

RAAMATU- JA KIVITRÜKIKODA, KÕITMISTÖÖ-
KODA, KÕIKSUGU TRÜKITÖÖD GRAAFIKA ALAL

KIIRE VALMISTAMINE

KÕIGE MADALAMAD HINNAD

EESTI LAENU- ja HOIU-ÜHISUS

Juhatus telef. nr. 700

Tartus, Suurturg nr. 14, omas majas

Üldine telef. nr. 177

Äritunnid kella 10—2-ni

Kõige vanem Eesti rahaasutus

Asutatud 1902. aastal

Ühisus annab laenusid, võtab vekseid, veokirju ja muid dokumente sissenõudmiseks, saadab raha maksuta teistesse kohtadesse jne. jne.

□ □ Ühisus võtab raha hoiule □ □
kuldkrooni alusel ja maksab ajakohast protsenti

Kiidjärve jahuveski

sissesääde täielikkuse poolest

kõige suurem vesiveski Eestis

Varustatud ajakohaste kruubi- ja püülmasinatega. Jahvatab igasorti jahu, kruupe jne.

Kiidjärve mehaaniline puutööstus

Suurem vesipuutööstus Eestis. — Valmistab uksi ja aknaid ja teeb tellimise pääle kõiki tiseritöid

Laua- ja sindlilõikus

Põranda-, voodri- jne. lauad.

Töö korralik ja kiire

Hinnad väljaspool võistlust

Aadr.: Vastse-Kuuste, Kiidjärve / Telefon: Ahja 8

ODAMEES

Mälestusi laulupidudest

„Odamehele“ kirjutand Hans Kann

Mälestades kõiki laulupidusid, tuleb meele kõige peält nende truu saatja — vaimustus, mis kunagi ei puudund kõikide takistuste päale vaatamata.

I laulupidu 1869. a. (Tartus) oli eesti rahva ja lauluvendade ühenduse ja armastuse peoks. Hõlgava palvega südames ja suus tuldi kokku. See laulupidu oligi nagu püha talitus, mis äratas hinges tulukese, mis andis vaimustust tööks ja viimaks rikkalikult vilja kandis. Armastuse ja vaimustusega asuti tööle.

II laulupidu 1879 (ka Tartus) näitas selle töö tagajärgi. II laulupidu oli meeskooride võidukaik, ülim meeskooride õitseae.

Maakoorigid ei jäänd linnakoorigest taha. Koorige võistluslaulus sai I auhinna meeskoor ja nimelt Kanepi meeskoor. Rahva vaimustus oli suur. Laulupeol 1880. a. Tallinnas oli ka võim veel meeskoorige käes. Võistlus jäi seekord ära.

1891. ja 1894. a. a. laulupidudel oli juba suurem võim segakoorigedel. Meeskoorigid jäid sest saadik tahaplaanile.

VI laulupidu 1896. a. Tallinnas läks ka kõigiti korda, oli aga leigem.

Tartu muusikapäev 1909. a. oli ka meeltüendäv laulupäev, lauldi hästi ja vaimustusega, kanti ette hra Kappi juhatusel oratoorium „Athalia“, mis kõigiti õnnestus.

VII laulupidu 1910. a. oli viimane võõra ikke all, kus palju takistusi tuli kõrvaldada; ühtki rahvuslikku tunnet ei lubatud väljendada, ei antud ka luba pää juhataja hra Lüdigi lõpusõna öelda. Laulude lõpul läks hra Lüdigi sõnalasumata juhatuslavalts ära. Järgnes surmavaikus.

Keegi ei tahtnud ära minna ilma oma seni kammitsas hoitud tundeid avaldamata jättes. Ootamatalt tõusis lauljate reast nende ridade kirjutaja toolile ja hakkas vaimustusega laulma: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“, mis kiskus teised lauljad kaasa ja kirjeldamata vaimustusega ühines terve rahvas. Pääle selle pääsis lahti rahva vaimustus, mida keegi enam takistada ei suutnud. Kuberner tõusis ka alguses püsti, siis küsis ta hra Lüdigilt selle vaimustuse põhjust,

mille pääle hra Lüdigi talle tähendas, et see olevat laulupidudel nii kombeks. Kuberner aga lahkus silmapilkselt.

V Laulupidu: Pidurongi peatus raekoja platsil Tartus

Kanapää kihelkonna meeskoor. Lauljad: I rida (istuvad, pahemalt) — Kusta Pettai (I tenor), Ado Trumm (II bass), Peeter Abel (I b.), Julius Erlemann (II b.), Jaan Fink (I t.), Jüri Kann (II b.); II rida — Jaan Kudu (II t.), Kusta Muld (II t.), Hans Kann (I t.), Johan Lepik (I b.), Kusta Luts (II t.), Morits Org (II b.), Johan Vööbus (II b.); III rida — Kusta Ori (I b.), Kusta Torn (I t.), Jaan Oja (II t.).

Viimane laulupidu 1923. a. tõi mulle enneolematuid läbielamusi. Olen kõik laulupeod kaasa teinud, esimese laulupeo 20-aastase noormehena. Olen kaasa elanud ja tundnud kõiki neid hädasid, takistusi ja rahva meele allasurumisi. Ja nüüd sai mulle suur õnn osaks kaasa teha laulupidu vaba kodanikuna vabas, iseseisvas Eesti Vabariigis, kus rahvas võis vabalt ja täielikult oma rõõmutundeid avaldada, õnn, mille üle enne keegi unistadagi ei teadnud ega võinud.

Olen vist ainuke esimese laulupeo lauljaist, kel õnn seda näha ja sellele kaasa elada. Annaks, et need lootused viimasel silmapilgul ei puruneks.

Nüüd siis alles võivad rahva iluhelid lahti pääseda täielikult ja rõõmsalt.

Kanapää kvartett

Korraldas kontsertreise esiti koduümbruses ja -linna-des: Võrus, Valgas, Viljandis, Pärnus, Rakveres, Narvas, Haapsalus ja Tallinnas; supeluskohtades: Narva-Jõesuus, Merikülas, Sillamäel, Toilas; pääle selle Peterburis, Helsingis, Hämenlinnas ja Viiburis, kus igalpool leidis elavat osavõttu ja kiitust.

Lauljad; Pahemalt, seisavad: Märt Vares (II bass), Adolf Daniel (I bass), Adam Kudu (II tenor); istuvad: Kusta Muld (II tenor), Julius Erlemann (II bass), Hans Kann (I tenor).

Eesti ärkamisaega kuulub selle laulukoori tekkimine. Tärkavate ülesannete teostamise püüdmiseks (Aleksandri kooli asutamine, Eesti Kirjameeste Seltsi ellutõus jne.) vajadus koonduskohtade tarvidus, kus võidi tegutseda Eesti kultuurelu tõstmiseks ja rahvusetunde õhutamiseks. Üheks sarnaseks ühendussoetuseks toleaege survevalitsuse ajal olid mänguseltsid, mis valitsuse silmis enam-vähem süütumatenäitusid. Sarnaseid mänguseltse, eriti laulukoo-re, tekkis mitmeid, ja Kanapää kihelkond, Võrumaal, kuulub neist laulukoo-reest õige silmapaistvale kohale.

Hääd eeltingimused olid siin edukana kaasmõjurina, sest koorijuhatajais juhtusid sündsad mehed, nagu Aleks. Thomson, P. Abel, Julius Erlemann ja, veel praegu Tartu laulukoorides tegutseja, Hans Kann.

Hoolsal kokkuharjutamisel tõusis Kanapää laulukoori võime ja kuulsus, mis lagunes üle Lõuna-Eesti. Anti kontserte peaaegu kõigis kodumaa linnades. Joulul 1873 korraldati isegi Peterburis kaks kontserti, üks säälses Jaani kirikus ja teine — „Palme“ Seltsis, mis eestlaste koondamiseks ja rahvustunde õhutamiseks Vene pääl-linnas tähtsa tõuke andis.

Laulukoor jätkas oma edukat tegutsemist, mille tasuks sai teisel ülemaailisel laulupeol, Tartus 1879, esimese auhinna, ja samuti võidupeol 1888 krooniti ta esimese võiduga.

Rohkesti pilte ja kirjutusi Eesti laulupidudest on ajakirja „Odamehe“ 1923. a. nrts 5 (9) ja 6 (10).
Saada „Odamehe“ kontorist Tartus, Gildi tän. 1

Meie tuntud ärkamisaja tegelase ja kirjaniku C. R. Jakobsoni isa, kes oli Torma kihelkonnas, Tartumaal, köster-kooliõpetajaks, oli suur laulu- ja muusikaharrastaja. Tema ümber koondus erksamaid omakihelkonna noori ja otsustid asutada pasunakoori. Muusikariistade ostmiseks pandi rahad kokku ja saadi siit-säält veel lisatoetust, nii et 1840. a. suvel võidi kõige vajaduslikumad pillid muretseda, mille arvu vähehaaval suurendati. Alguses mängiti ainult kirikus suurtel pühadel vaimulikke laule, kuna pärastpoole võeti muidki mängupalasid harjutusele ja käidi tantsupidudel mängimas, isegi Tartus. — Torma pasunakoor oli tähtsaks tõukeks ja eeskujuks mujalgi, mille tõttu, suurelt osalt ka meie „pasunakooride isa“ D. O. Wirkhausi mõjul, paarikümne aasta jooksul üle kümne mängukoori tekkis. — Torma pasunakoor tegi kontsertreise ja ulatas üle lahe Soomegi, kus ta Viiburis, Helsingis esines ja oma mänguga tähelepanu teenis.

Pilt „Suomen Kuvalehti“st 1875

Torma kihelkonna pasunakoor

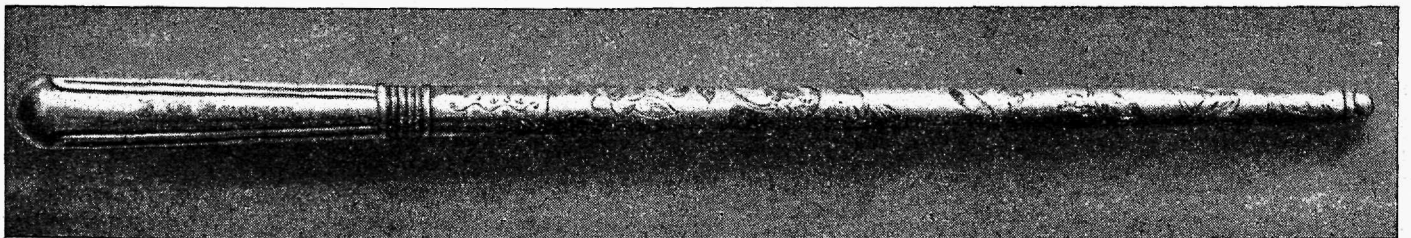

Meie laulutegelane Hans Kann

abikaasaga, kes on kõik meie üldlaulupeod kaasa teind. Laulis I tenorit vanas kuulsas Kanapää meeskooris ja kvartetis. Kanepi koor ja kvartett olid Eestis esimesele kohale tõusnud, jõudes teisele kohale suruda isegi kuulsas ja tõesti hää Tallinna linnakoori, mida tuleb lugeda kõige päält Hans Kanni teeneks, kes oli Kanepi koori hingeks ja jõuks. 1880. a. laulupeol Tallinnas pidi ilusam laul, Neithardt'i „Armastuse kiitus“ tenori-soologa ära jääma, sest et lauljad sellega hakkama ei saand. Viimasel silmapilgul, pääproovi aegu, jõudsid aga Kanepi lauljad kohale, katsuti veel kord ning laul läkski. Tenorisoolo laulis rohkete kiiduavalduste saatel H. Kann.

Osa lauljate rongikäigust
1923. a. laulupeol Tallinnas

J. W. Jannseni taktikepp

Selle hõbedase taktikepi annetas J. W. Jannsenile tema 50 a. sünnipäeva puhul (4. V. 1864) „Vanemuise“ selts. Sellesama kepiga juhatas Jannsen esimest korda laulukoori esimesel eesti laulupeol 18. juunil 1869. a.

VIII üldlaulupidu Tallinnas 28. VI — 2. VII 1923

Meie viimasel üldlaulupeol, arvult kaheksas, mis peeti Tallinnas 1923. a. suvel, oli tegelasi üle 12.000, pidulisi aga üksinda 1. juulil ligi 100.000. Välismaade ajakirjanikke ja riikide esitajaid umbes 35. Laulupidu läks suurepäraselt korda ja äratas väljamaa ajakirjanduses rohket tähelepanu.

Pildid: 1. Juhon Simm üldkoori juhatamas (foto Akel). 2. Vaade eemalt laulupeole (f. Rambach). 3. Vaade publikust laululavale (f. Akel). 4. Miina Hermann piduliste soovil oma helitöid juhatamas (f. Akel). 5. Vaade laululavalt publikule (f. Rambach).

Tartumaa laulupidu

„Odamehel“ kirjutand J. Simm

Vanemuine paneb oma mitmetuhandkeelelise kandle laupäeval ja pühapäeval Taara tammikus vägevalt ja võimsalt kõlama — kõlama elavatel keeltel, missugune kõla peab hingest tulema ja hingesse tungima. See on Tartu suurpäev laulujumala juhtimisel, mis peab meie hingi igapäevasest hallist, üksluisest elust kõrgemale viima, riiki, kus kõik meie hingelisi soovisid ja väljendusi enam sõnades ei saa üksteisega vahetada, vaid kus abiks astub laul ja muusika, milles keel palju sügavamale tungib ja säält pilvepiirideni üles paiskub, meie vaimu kandes kaunimate ihade ilma.

Et meie rahvas armastab laulda ja oskab seda jumalikku kunsti hinnata, tõendavad juba vanemate aegade laulupühad ja kinnitab seda ka praegune Tartumaa laulupidu, kes enda ümber on suutnud koondada külalistena pea kõik koorid meie Eesti vabariigist. Selle pidu paneb toime kogu meie rahvas, nii tegelastena, kui päältkuulajatena, erakondade pääle vaatamata. Siin kaovad üksikute isiklikud huvivid, siin on üks meel ja üks keel, milles nii vanad, kui ka noored ühiselt omi mõtteid avaldavad ja hingi ühendavalt koos viibivad, päeva raskusi ja muresid mõneks tunniks unustades.

A. Wirkhaus

ühendatud pasunakooride juht

Vanemuine oma võimsaid viisisid üle kümnetuhandlise hiiglakoori poolt veeretand — nüüd on vana laulujumal lauluhääled lahti lõõnd, et kostaks kaunil kõlal üle terve Eesti meie oma laul, omal vabal pinnal, et ei huluks Eesti hiites tuul enam võõrast viisi.

Need pidupäevad olgu meie väiksele rahvale äratuseks ja värskendavaks ergutuseks ühisele nõule ja ühisele jõule, mida tarvitame selleks, et raskelt teenitud vabadust üksmeelselt kaitsta ja hoida.

Käesoleva laulupeo hää kordaminek ripub muidugi lauljatest enestest — sest lauljad on need, kes laulupeo teevad. Ja nad on eelproovidega, mida pea üle maa korraldatud üldkooride juhtide kui ka instruktorite poolt, tõendand, et laul võib võimsalt kõlada. Pääle selle on

ka mitmete kihelkondade laulupäevad näidand, et koorid on rahuldavalt ja asjalikult laulude kallal tööd teind. Huvi ja hing Tartumaa laulupeo vastu ei ole mitte ainult lauljate eneste seas suur, vaid ka teiste hulgas, kes suure igatsusega ootavad hääd laulu. Selles lootuses võib kindel olla, et laulupidu hästi korda läheb nii muusikaliselt kui ka arvurikka kuulajate kogu poolest. On ülendav meeoleu kuulajate ringis, siis ülendab see hinge ka tegelastel ning annab neile jõudu ja kindlat usku laulude hääks ja korralikuks läbiviimiseks. Kui ikka ka taevataat omalt poolt peaks armulik olema, siis võime kõik ühiselt ülendavas meeolus Tartumaa laulupeol ühe suure sammu kultuurilises elus edasi jõuda.

Juhan Simm, üldkoori juht

Juhan Aavik, üldkoori juht

annab neile jõudu ja kindlat usku laulude hääks ja korralikuks läbiviimiseks. Kui ikka ka taevataat omalt poolt peaks armulik olema, siis võime kõik ühiselt ülendavas meeolus Tartumaa laulupeol ühe suure sammu kultuurilises elus edasi jõuda.

Selleks püsivust ja kindlat tahejõudu nii juhtidele kui tegelastele, et Tartumaa laulupidu aus ja hiilguses korda läheks.

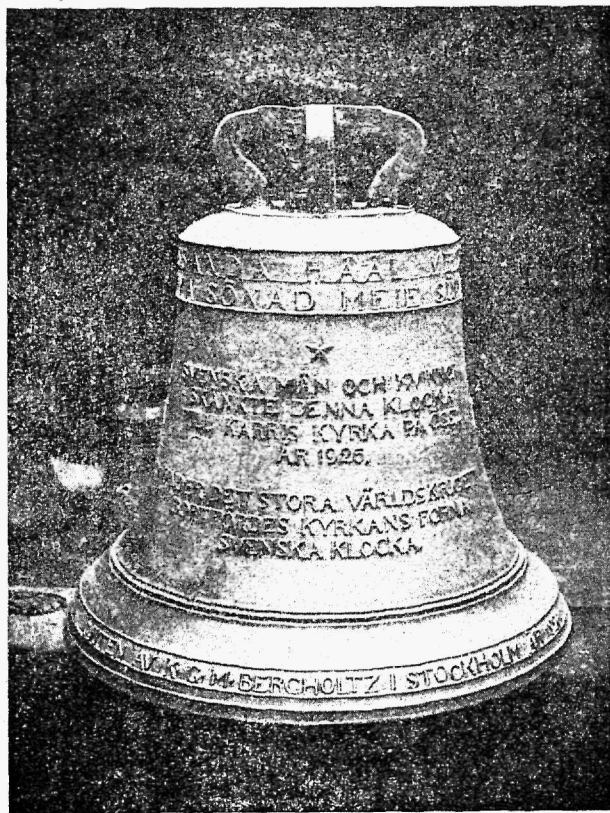

Tartu laulupeo laululava. Tartu ümbruskonna kooride proov 27. juunil

Rootsi annetus Karja kirikule

Karja kirik Saaremaal, mis keskaja kuulsate Ojamaa kirikumeistrite ehitatud, on üks tähelepanuväärilise- maist vanade Eesti kirikute hulgas. Omal aja! klassiliselt ilus gooti ehitus, oli ta hilise- mate juure- ja ümberehituste tõttu täitsa moondund. Eriti

olles, kiriku sisemust restaureeris, kõrvaldades ebasobivad juureehitused ja tuues lubja ning hallituse alt päevaval-

Karja kiriku uus kell — rootslaste kingitus

oli selle all kannatand kiriku võrratu sisemus rikkalikkude skulptuurehete ja seinamaalidega. Et kirik nüüd osagi endisest võluvast kaunidusest tagasi saand, võlgneme tänu rootsi prof. H. Kjellinile, kes Tartu ülikoolis professoriks

Foto Kjellin

Karja kiriku kõrvaluks

Lõunakülje juure ehitatud eeskoja uks, endise portaali ehiskelbast võetud ristiloomise reljefkujutusega, mis iseloomulik ka sellepolest, kuidas kurat ja ingel kurjategijatel hinge suust välja tõmbavad.

gele vanad skulptuurilustused ja seinamaalid. Kahjuks on see töö seni rahapuudusel pidand jääma lõpetamata.

Kuid Karja kirik võlgneb prof. Kjellinile veel enamgi. Kodumaale tagasi jõudes algatas ta sääll korjanduse kirikule uue kella muretsemiseks, mille venelased sõjaajal ära viind. Nüüd on uus kell, mida meie pilt kujutab, valmis ja kohale jõudnud. Kella, mis kaalub 317 kgr, on valmistand Stokholmi kellavalaja K. G. M. Bergholtz. Ta väärtus on 150.000 Emk., et aga kellavalaja ta tegi oma hinnaga, läks ta tegelikult maksma ainult 70.000 marka. Kella kannapoolsele servale on valatud eesti- keelne kiri „Kutsugu Issanda hää! meid igavesti ja elagu tema sõnad meie südamel. Aamen!“, kuna keskel seisab rootsikeeli: „Rootsi mehed ja naised annetasiid selle kella Karja kirikule Saaremaal a. 1926. — Ojamaalased ehitasiid ja ilustasiid kiriku. Ligi kuussada aastat on see nüüd püsind. Rootsi juhatusel ja Eesti abiga sai see tagasi 1923—1925 oma endise ilu“.

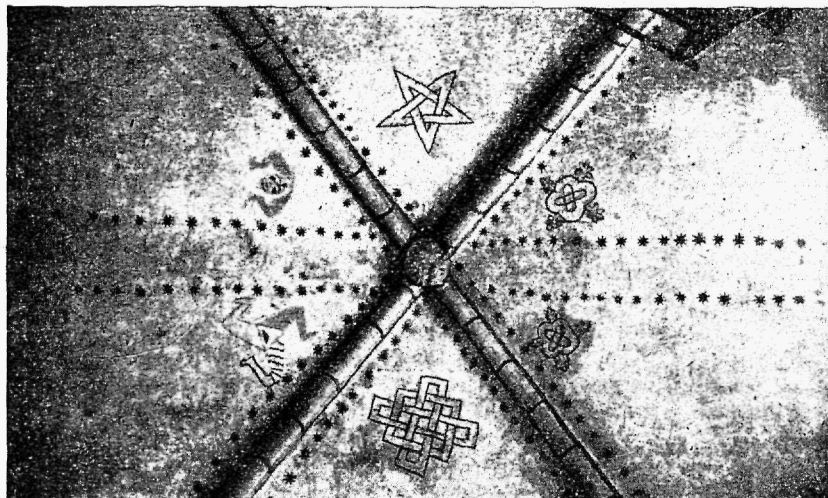

Foto Wolff

Lubja alt vabastatud maalid Karja kiriku koorivõlvil praeguses seisukorras

Eduard Liiljentaali laulupeoagne unistus

Olen oma olemise poolest nii väike mees siin Eesti vabariigis, et ma pole peaaegu mitte kedagi. Istun kogu oma eluaja kantseleis aktide kaante vahel, elurööm ja elutukse sinna aastate jooksul jäetud, vean päevpäeva kõrval surnud numbroid paberile ja toidan seega oma suurt perekonda, kellest kõige tähtsam, nimekam ja mõjukam on mu naisterahvas Karoliine.

Age mus sädeleb siiski midagi. Kõik pole minus maha maetud. Tolmu ja tindi korruga kaetud elu tukatab vahetevahel minugi tinastes silmades ja siis tunnen, kuis kogu mu sisemus nohiseb ja tuhiseb, rinnas käärleb seletamatu pärm, kuis sisemas olemuses hõiskab ja askeldab nimetu vaim.

Neil puhkudel vajun kaugetesse unistustesse.

*

Laulupidu... Jälle koos rahvast laulvat ja mänglevat üle maa. Koguvad tuhanded sinna lavale ja täidavad õhu ning tolmused tänavad keerlevate muruide tütardega.

Ei saa teisiti — peab ütleva — meie maa on lauluma. Kõik kevaded, suved ja sügised läbi laulupeod ja mängupeod. Küll kihelkonna, küll maakonna ja muude üksuste järele korraldatud. Ja siis need suuremad, kogu maad käsitlevad uhked lauludemonstratsioonid. Vanemuise triumfid! Ei, ei, meie rahvas armastab laulu — teisiti ei saa kuidagi neid asju seletada.

Age — üks kurblik joon lööb alati mulle ajju ja sasib sääil vaevleva tuksega: kas meie rahvas, meie noorsugu, meie vanasugu mõistab siiski kõigele vaatamata laulda? Õige, kui taktikepp tõuseb, siis laulavad, aga nii — simmanil, pulmapeol või muidu seltskondlikudel kohtamistel? Kui on muidu omavaheline lustlik olemine ja laul trallituses lahti peaks minema, kas võib neil puhkudel öelda, et me rahvas on laulurahvas, arenend ja süvenend ja vilund viiside paiskamises?

Pea imestusega ütleva ja kurvalt raputama oma halle juukseid: ei saa kuidagi siin jaatavat vastust anda. Vabalaulu, seltskondlikku laulu ei laula me rahvas samasuguse kultuuriga, kui nood sääil kõrgel laululaval taktikepi majesteetlikul juhtel. Pulmapeol lüüakse „Tõmba Jüri“ või „Läksin läbi küla tänava“ lahti, ühel häälel kange kärina ja mürinaga. Või kui ollakse peenemad, siis üratatakse „Kui Kungla rahvast“ või „Kas tunned maad...“ — ikka ühel häälel ja ikka suure

parinaga. Kui tuleb vahest mõni mitme-hääleline lauluke sekka, siis tundub see kohe kontsertnumbrina ja „päältvaatajad“ vaatavad nohinal maha.

Isegi meie „korekiht“ — tudengid ja koolinoorsugu. Nende omavahelised laulud? Ikka ühehäälega kõõrutamised ja kõvahoogused parinad! Ikka needsamad „Lossides krahviidel“, „Väike postimees“, „Kõrtsist nüüd välja“ jne. jne. kuni tüütuseni ja enesetapmiseni. Sekka muidugi jälle ja ikka jälle „Kungla rahvad“ jne.

Millest see?

Istun ja mõtiskelen.

Tuleb meeles üks juhtumus, kui kord käisime üht tuntud ja lugupeetud vana kirjanikku sünnipäeval üles laulmas. Laulsime siis päälle muu lõpuks südameväri naga „Eestimaa, mu isamaa“ ilusasti mitmel häälel. Pisarad tulid vanamehele silma ja ütles nii: „Ja — ja — kallid, ei tehta enam nüüdsel ajal sääraseid laule, nüüd on nad kõik nii vigerikud ja kunstlikud, mis ei pane südant lõõmama ega verd tuksuma. Neid on raske kätte õppida ja seepärast laulame ikka, kui üheskoos oleme ja tahame väimustust pursata, noid vanu laule. Kipuvad tüütuks minema, aga nad on siiski ainukesed. Kui keegi looks mõne uue umbes säärase...“

Ja nüüd mõtlen: vast on tõega nii, et meie uus laulukunst on puhtlavaline. Koorilaul etendab ainult taktikepilaulu, mitte üldist lauluhõiskamist, laulukultuuri üldises mõttes. — Peaks teisiti olema. Liigkunstiliste laulude kõrval tarvitame lihtsamaid, rahva laiemaisse piiridesse tungivamaid — kes seda teeksid?

Ei saa ka teisalt salata — meil on juba mõningaidki uusi laule, mis passlikud üldiseks lauluks, mis senini aga millegi pärast kuskil kõrval, ainult kontsertnumbrina ettekantavad. Meil on tarvis hakkamist uute laulude tarvitusele võtuks ja vana kulund nootide nurka viskamiseks. Ja kangastubki mulle uus laulutulevik Eestis: ilmuvad uued laulud, mida mitte suure kärinaga ühel häälel ette ei kanta, vaid ilusa kätteõpinguga ja ilmub rahvasse uus tahe vanade „Läksin aga, läksin aga“ nurkaviskamiseks ning uute troonile säadmiseks. Näen ilusat pilti: mitte ainult laval koorina ei laulda, vaid rahvas laulab ka omavahel arenenult ja kultuuriselt. Siis võiksime alles öelda: eesti rahvas laulab.

Eduard Liiljentaal

Tartu ümbruskonna kooride lauluproov laulupeo platsil 27. juunil. Juhataja kohal Juhan Simm

Juhan Aavik

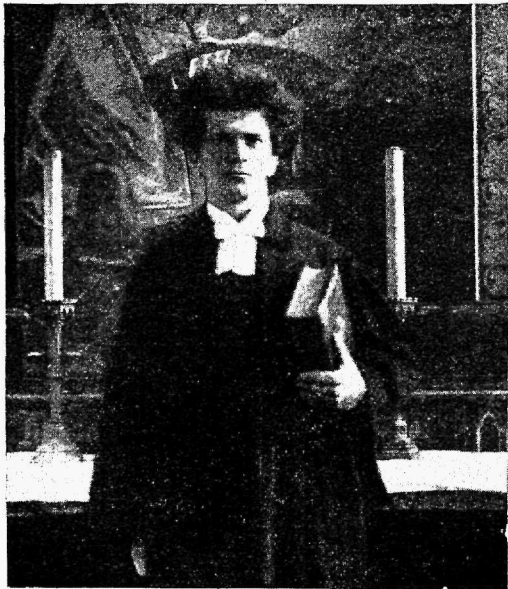
laulupeo eelsel pääproovil kibedasti ametis

Neitsimägi

„Odamehele“ kirjutand õp. V. Kuljus

„Ma tõstan oma silmad üles mägede poole...“

Väga ammu, kui seisis Vene alles tatari ikke all, elas Kiievi kubermangus üks vana karjane ja külätark. Oli temal hää kari ja ilus tütar. Kord tegid tatarlased röövkäigu sesse külla. Elanikke valdas kabuhirm. Karjuse tütar tõttas väljale hoiatama isa ja sattus teel tatari ratsaniku küüsi. Vahepeäl tõrjus

Iisaku kirikuõpetaja V. Kuljus

kokkutulnud külarahvas äga tatarlased tagasi; siis kihutati järgi ratsanikule, kes nähes, et vangi ära-viia võimata, tema tappis ja tagaajajate kätte viskas.

Tapetu keha sängitati maapõue säälsamas, kust leiti. Kurvastatud rauk langetas esimesena peotäie mulda tütre hauale ja vandus järgmise vande: „Iga naine siit külast, kes tahab, et oleks tema kari sama hää kui minul, heitku hommikul karja põllule saates ja õhtul vastu võttes peotäis mulda selle tapetud tütarlapse hauale.“

Lugupidavusest vanakese vastu peeti seda pärandust pühalt. Vanne rändas põlvest põlve, kalm kasvas ja kujunes lõpuks „Neitsimäeks“.

Iisaku kirik asub mäe otsas. Koguduse usk on püstitand enda abisambad ja võidumärgi, kiriku ja risti, Jumala ajaloolisele asupaigale; on rajand tõusva lootuse sümboli looduse igavast tasapinnast üleulatuvale.

Nii mõnigi hallpää võib auga tunnista, et kodukihelkonna „kirikumäele“ on Jumal ja inimene ühiselt mulda ja kive kokku kannud — sillaks taeva ja maa vahel. Enne kui saadi kahekordne: kirik-mägi. Ja seda tööd on tehtud armastuse ning huviga; veel enam — ohvrimelega: töö

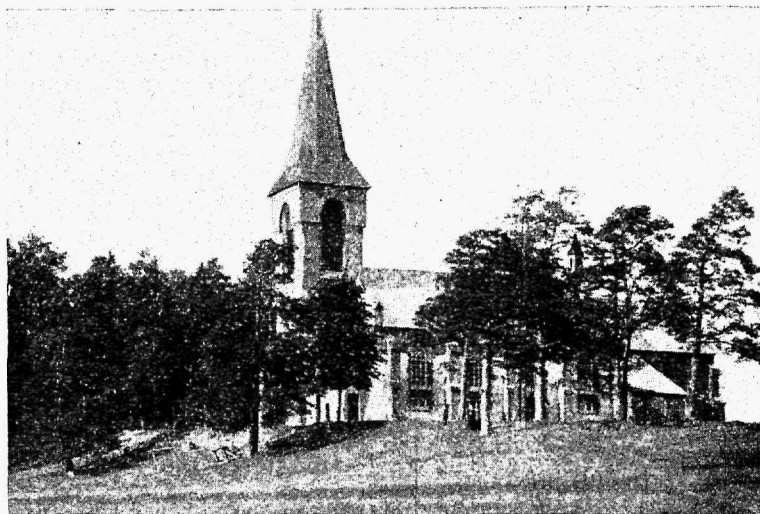
ristist on tulnud ristini, mis kuldab taevasina raba-tagusel seljandikul läheneva kirikulise silmis.

Ja seisab suur lootus meie üle, et Jehoova Iisaku poegi ja pojapoegi tahab õnnistada vanemate higi ja usinuse läbi. Kirik on kaljumägi.

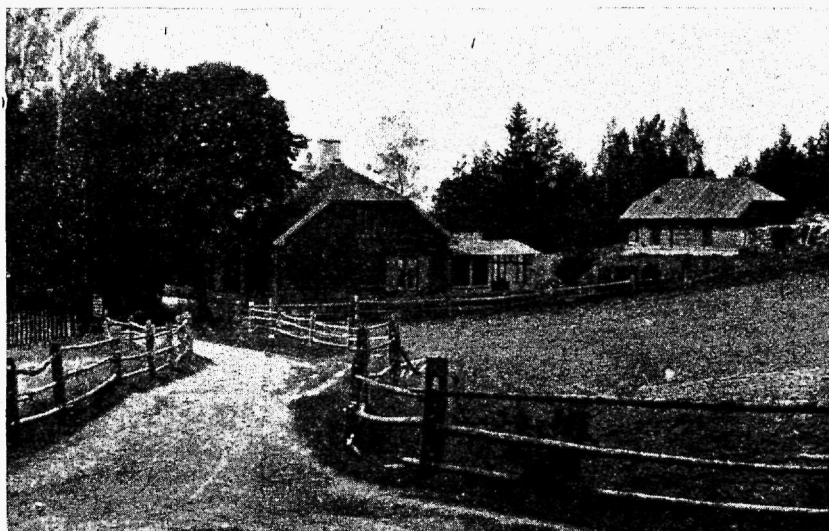
Palju aastaid tagasi vedas meie kihelkonna teise nurga rahvas mulda ja kive — kirikuks Kuremäele, kus asub praegu vene kloooster. Ent siis oli tatari ikke aeg. Müürid kisti maha ja ehitajad aeti laiali. Anti odapiste rahva ilusale unistusele, surmahoop neitsilikule algatusele. Kuid meie mäenälg ei ole hääbund. Kiriku nurgakivi oli pandud südamesse ja varem-hiljem on ka kurelastel oma kirik. — Sinu altarite juure! — on nemad elavamalt igatsema hakand.

Iisaku kogudus on pidand palju kannatama ja matma — patronaadi ajal ja leseastatel. Eesti kiriku vabadusvõitluses on ta samuti tunda saand tatari valu.

(Järg lhk. 14)

Iisaku kirik

Iisaku kirikumõis

Eino Leino †

6. VII. 1878.—10. I. 1926

Prof. V. Tarkkainen

Jaanuari kuu 10. päeval suri Helsingi lähedal, Nuppulinna jaama juures olevas Riitahuhde talus praegusaja soome kahtlemata kõige suurem, vormirikkam ja temperamendikan luuletaja Eino Leino. Enam kui ükski teine soome laulikuist on E. Leino tuttav ka Eestis, milleks eriti kaasa aitas tema külas-käik siia 1922 a. kevadel. Kuid ka meie kirjandusel on põhjust tänulikult lahkunu mälestust austada: enam kui vahest ükski teine on Eino Leino luule kaasa aidand ja mõjutand meie lüürika uuestisündi Noor-Eesti algpäevil (G. Suitsi „Elu tuli“ ja osalt „Tuulemaa“ kannavad selle jälgi). Sest ajast on pärit ka esimesed E. Leino laulude eestindused. Hiljem on E. Leinolt eestindatud novellid ja miniatüürid „Ühepäeva liblikad“ (tõlk. G. Suits), novellid „Päev Helsingis“ ja „Noor Naine“ (tõlk. B. Linde), ballaadidekogu „Helkalahud“ (tõlk. A. Anni ja V. Ridala),

draama „Simo Hurt“ („Estoonias“, tõlk. A. Anni) ja komöödia „Maa parimad“ („Vanemuises“, tõlk. D. Palgi).

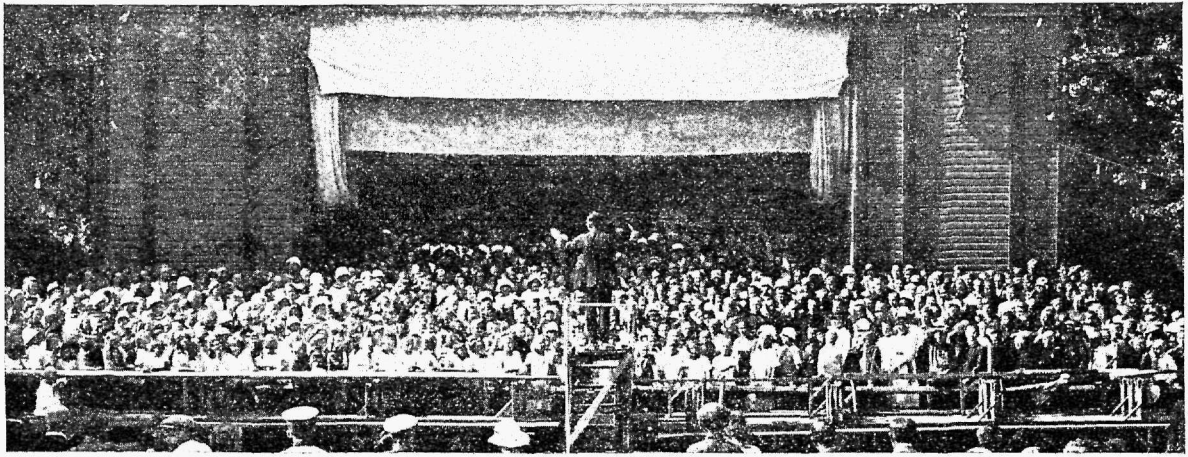
Eino Leino matused Helsingi Vanas Kirikus 16. jaanuaril kujunesid suureks kogu rahva leinapäevaks, millest tunnistas sadandesse ulatav pärjapanijate hulk, alates riigi presidendiga ja lõpetades kaugeate maakonnalinnade ja koolide edustajatega. Tänu täheks selle eest, mis Eino Leino on olnud ka Eestile ja eesti kirjandusele, töid pärjad Helsingi Eesti Saatkonna nimel sekretär hr. Ise ja konsul E. Vesterinen, E. Kirjanduse Seltsi nimel lektor V. Grünthal ja Akadeemilise Kirjandusühingu nimel mag. A. Anni.

Suure lahkunu elutöö tutvustamiseks toome siin sellekohase ülevaate Helsingi ülikooli soome kirjanduse professori V. Tarkkaise poolt.

Võimatu on praegusel silmapilgul asuda põhjalikumalt selgitama Eino Leino suurt toodangut, mis ulatas kõigile luulekunsti erialadele, isegi sellest välja-poole, ajalehekirjutuste ja esteetika piiridesse; võimatu on seda täielikult hinnata, sest see on meile veel liiga lähedal. Toome siin ainult mõningaid jooni meeletuletuseks, milles oleme tänuvõlglast lahkunule.

Eino Leino (sündind 1878) oli oma kirjanduspõlve tootelisem ja mitmekülgsem edustaja, lüürikuna kindlasti vast selle tähelepanuvaim. Omas laadis haruldase nobedusega valmisid tal teos teose järele. Ta alustas juba a. 1896 koolipoisina väikese luuletusvihuga „Märtsikuu laulud“, mille helisevates viisides tundub paiguti Runebergi ja Heine luule vastukõla. Siis rändas ta, umbes vast skandinaavia (näit. Drachmann) ja saksa (Goethe) lähemateks eeskujudeks, luulekunsti piirides eri suunadesse, just nagu otsides oma luulelaadi. Nende tema noorusea toodete tähelepanuvaimad omadusi on see haruldane kergus, millega ta soome keelest musikaalseid kaunidusi välja meelitab. Aastasaja vahetusel hakkab tema luule võtma sisuliseltki suuremat isikupärasust. Ühelt poolt kirkas optimism, teiselt poolt peaaegu traagiline saatuslikkuse tunne võitlevad tema lauludes ainuõiguse pärast, alates kogust „Kangastused“ (1902) ja ulatudes „Talveöö“ (1905) ja „Halla“ nimeliste luuletuskogude kaudu tema hilisemasse toodangusse. Isegi see aatelisus, mis ilmub tema isamaalistes lauludes juba 90-aastatest alates, süveneb ja muutub sellel arenemisejärgul isikulisemaks, sagedasti meelejäävvaks võrdluskujulisuseks ja jõupingutuslikuks, mille tähendus neil riikliselt rasketel aegadel oli erilisel märgatav. Kõige sügavamaid ja otsustavamaid mõjutusi on Leino saand soome rahvaluulest, Kalevalast, Kanteletarest ja muinasjutustest, mille lehviv kujutusrikkus, otsekohene müstika ja stiili lihtne taidurlikkus leidis temas endale uueaegsete luuletajate reas mõistvama edasiarendaja. Sõbrutemine selle koduse fantaasiamaailmaga muudab sügavamate põhikihtideni viljakaks tema luulemeele. Tulevased põlved tunnustavad vast ehk veel enam kui tänapäev Eino Leino kõrgeimaks laulusaavutuseks tema „Helkalaule“, millest esimene osa ilmus a. 1903 ja teine a. 1916, ja milles

autor stiili poolest tugeneb vanale rahvaluulele. Ta võtab neis enamasti lähtekohaks mingisuguse soome vana muinasjutu-, legendi- või ballaadiaine, kuid elab sellesse nii omapäraselt, et see mõjub üsna uuel, süvendatud kombel. Elu nägematud võimud ja selle salapärase saatuslikkuse moodustavad ühtlase tundepõhja nende luuletuskogude parimaile luuletustele. Avar, sõnarikas kalevalaline kujutusviis on viidud neis võimalikult suurimale tihedusele ja ilmekusele. Kui pidada silmas ainet ja laadi omapärasust, tunde võimast suurejoonelisust ja kujude taidurlikku üldmõju, siis säilitavad paljud neist luuletustest lahjematult oma kunstilise väärtuse ja mõju maailmakirjanduse parimate muinasjutu-, legendi- ja ballaadiluletuste keskel. Eino Leino muudki luuletuskogud sisaldavad oma sagedase kerge helgitelu juures nii mõnegi imeilusa luulehelme. Neid leidub iseäranis tema arenemise keskjärgus. Kuid hiljemgi, millal iganes laulujumalanna temale võõrsile oli tulnud, helises tema lüüra nii kaunisti ja heledasti kui millalgi on kõland soome keelt tarvitades luulegeeniuse mänguriist. Näiteks kogumikkudes „Hertsog Juhani ja Catharina Jagelonica laulud“ ja „Bellerophon“ (mõlemad a. 1919) on raskemategi luulevormide valitsemine viidud imekspandava täiuseni ning soome keel kõige avatelevama kaunikõnalisuseni. Ja samal ajal viimisteldud „Simo Hurt“ nimelise kogumiku jutustavates lauludes ilmub jälle paiguti lopsakas, toores jõud. Üldse Leino on kirjutand haruldaselt palju luuleteoseid, ja kõigepäält lüürikuna elab tema meie kirjanduses. Ta oli sündind lüürikuks, silmapilksete ja vahelduvate meeleolude tõlgitsejaks. Ja ta oli õige looduslaulik ses mõttes, et otsekohene vaimustus tähendas talle palju enam kui mõistuse analüüs ja tahte teadlik pingutus. Tundmuste „tuulekannel“ oli tema luule kilbi-kirjaks. Kuid selle kerguse ja otsekohese usaldusega, mis oli talle omane lüürikuna, katsetas ta ka romaanide ja jutustuste ning näidendite kirjutamist. Tema romaanid ja jutustused, nii voolavalt kui nad ka on kirjutatud, on enam erkja ja sõnahõlpsa ajalehemehe kerged situatsiooni-joonistused, silmapilksed innustused ja mõtiskelud läbi-elatud aastate vahelduvaist ühiskondlikest, riiklikest ja kirjandus-kunstilistest nähtusist, kui eepika tavalises mõttes. Lüüriku tundeajastustena on neil oma kirjanduslik

VI Virumaa noorte laulu- ja spordipidu 5. ja 6. juunil s. a. Rakveres. Algkoolide üldkoori kontsert (50 koori 2000 lauljaga) saksa aias. Juhatab E. Rosenberg

tähendus, nagu tema draamadegi. Näidendeid või näidendilisi pilte on Leino kirjutand isegi paarkümmend, liikudes neis enam muinasjutu, kui tõelisuse pinnal. Tegevustiku draamatiline vool ja tüüpide suur järjekindlus ei ole nende tugevam külj, kuigi ta paiguti näib olevat saand mõjutusi niisugustelt draamatikutelt nagu Ibsen ja Strindberg. Kuid selleasemel on Leino näidendites kaunikestigi lüürilist tundmust, see tähendab: otsekohest meeleolu läiklemist, mis ajuti tundub hõljuvat mingi õhukese, hapra loorina kujutluse üle, vahest jälle tihenevat ja peatuvat pilte sünnitavaks, sagedasti isegi südant ahistavaks saatusetundeks. Näitena olgu nimetatud surma- ja õudusetundmus „Lalli“ nimelise näidendi lõpus ja „Malemängu“ kujutluses, kergelt hõljuv suveöö salapärane tundmus „Maunu Tavastis“, värvikad, romantilised tundmusepaisutused ja looduse kujutlused „Simo Hurdas“ ning mingisugune kauniduse kajastus muinas Hellase aegadest näidendis „Alkibiades.“

Eino Leino on olnud ka tubli soomendaja, pääle muu on tõlkinud Runebergi luuletusi, Racine'i, Goethe, Anatole France'i teoseid ning Dante „Jumaliku komöödia“. Ta

avaldas paar kirjandusajaloolist teost (m. s. „Soome kirjanikud“) ning kirjutusi soome näitlejatest teoses „Soome näitekunst.“

Oma elu paremates aastates sooritas Eino Leino ka kestva päevalöö ajakirjanikuna, esiteks „Päevalehes“, siis „Helsingi Sõnumetes“, „Päevas“ j. m. kirjanduse- ja teatriarvustajana ning vestjana, kus käsitas mitmesuguseid päevaküsimusi. Nii elavalt ja mitmekesiselt kui ta siis oligi kokkupuutumises oma aja ja kaasaeglastega ja nii intensiivselt kui ta võttiski osa silmapilgu küsimuste otsustamisest, sisemiselt oli ta olemuselt siiski romantik, oli luuletaja. Olla tõsine luuletaja tähendab olla lahti oma ajast ja üldse ajast. Olla seda puhtasti ja sundimatult, tähendab esineda kõrgemate ja kestmamate aadete tõlgitsejana. Eino Leino luule kinnitab meile lugematul häänil, et ta oli tõeline luuletaja. Tema paremad tooted kõnelevad meile ja meie järeletulijatele tema luulepüüete puhtusest ja sundimatuses, püüdest, mis on sihitud päeva tunnuslausetest kõrgemale ja mis on siis loond ilu kestmama kui päeva kaduv silmapilk.

(Lõpp)

(Järg leheküljelt 12)

Kuid märtrite veri olevat kiriku seeme. Alaline rahutus on õhutand inimesed üles; sügisese pori ja talvise külma pääle vaatamata koguni kihelkonna kaugematest kolgastest mobiliseerida suutnud arvuka ja üksmeelse väe, tõe ja rahu nimel. Nad on ulatand oma „peotäied“ — endi mure lohutuseks, saadud haavad tasandand püha vande balsamiga. Ja nii on muhkude läbi tervis tulnud.

Seda kõike on tehtud „lugupidavusest vanakese vastu“, usaldusest juhtivate jõudude vastu, kel koguduse käekäik selge ja südame ligi; on otsekuu instinktiivselt talitatud, sest „uue usu“ ja „protestandi vaimu“ sisu ja väärtus on hulkadele alles tabamata ime.

Kuid kogudus on õelnud, et tema seda imet tabamatuks ei pea.

Iisaku köstri Robert Hanseri koor, mis oli laialt, isegi väljaspool kodumaad tuntud oma hää laulu poolest. R. Hansen oli mitte ainult koorijuhatajana tuntud, vaid ta on ka viise loond, mis laiali rahva sekka läind (näit. „Ema süda“).

Üleval: Ernst Lippe, Vold. Heimberg; keskel juhataja R. Hansen, tema korval kahelpool kaks tütar, äärtel õeksed prl. Heimbergid.

Lõuna-hõimlaste maal

Eesti akadeemiline meeskoor Ungaris

Salgakese lustilikke tudengeid võttis enesega kaasa 28. mail Tartust Riiga sõitev kiirrong. Suurem valgemuitside hulk jaamaesisel. Rohkem elevust askeldavate ärasõitjate ja saatjate keskel. Silmadki auväärilist Tartu suurkuju, vana hallpääd rektorit. Viimased tütarlaste lilled ja „Vivat academia“ saatel kaob rong pimedusse. Hääde lootustega kauget lõuna vennasrahvast ja maad näha, kaasas kogu ühiselt pika talve kestvusel õpitud laule.

Õine vagun ei maga. Palju pääseb esimest korda kodumaa piiridest üle. Elavad kõnelused, naljatused ja väikesed tülid unisemate pärast toovad Valka. Piir. Vähesed püsivad veel ärkvel.

Õo möödub. Ja hommikul vahib uudishimulik tudeng Riia. „Väga armas ja kena“, ollakse arvustavalt

Eesti õppereislasi ja saatjaid Peci rautejaamas

rahul sõprade ning liitlaste päälinnaga. Mõni mälestab landesvehri ja vanu lahingu päevi.

Üksikud tunnid peatust ja edasi läheb sõit. Päiksepaistes jaamad. Poisid jooksevad jaamast jaama vett otsima. Suvitatakse, kui sõites kitsaroopalisel Tallinnast-Pärnu. Kiirus pea üks. Ja seepärast ka kodune.

Läti piir. Äärmiselt viisakas Läti ametnik, sõbralik, vastutulelik.

Poolamaa. Esialgu pahandame endid, et puuduvad meie laiad kodumaa vagunid. Kuid rahustume lõpuks. Tolliametnikud väga korrektid. Ei ole tarvis viia välja pakke, ei avagi neid keegi. Edasi sõit järvede vahel. Lähineb õhtu ja igaüks otsib omale öökorterit.

Hommikul leiame õudusega, et suureks kasvanud rukis ja suivili määratu pikk. Mõnikümmend minutit ja ronime välja Varšavi jaamahoones.

Poolakad valivad jälle presidenti ja teevad üksteise lõbuks mässuproove. Kuid otsustame olla esialgu erapooletud ja vaadelda ainult linna. Ärev liikumine. Patrullid, ratsa ja jalgsi.

Viimati on käes tund, kus tuleb poisikeste parv värskete telegrammidega. Pilsudski valitud! Ilmuvad punaste lippudega rongikäigud midagi lauldes. Olla tervitajad.

Kuid meid ootab rong, et viia edasi Viini. Jaamas jätab jumalaga sõbralik minister Dr. Leppik. Pool päeva ja õõ rongis. Tööstusringkonnist läbisõit õhtul huvitav. Ümberringi vilguvad tuled, mööduvad tumedad suitsunud linnad. Kuid väsimus võidab, poisid magavad.

„Tšehhid ei anna hinnaalandust, ei ka vaguneid“, kuulen seletavat meie ninameest ja juhti ksv! Hans Lahestet õösel. Oleme kõik pahased ümberistudes

Tšehho-Slovakkia piiril. Otsustame, et räbal ja mitte ilus maa, vaatamatult, et keegi maast uniselt midagi pimeduses näeks. Kuid mis peab ütleva üks tudeng, kui talle vastu ei tulda. Ainuke asi pahane olla ja rängalt vihastada.

Viin.

Vihmane hommik. Ääretu linn. Jaamas vastas naeratav konsul hra Andersen. Tervitab ja saadab korteritesse kusagile hotelli.

Rahuldustundes otsustame jääda kolmeks päevaks. Ja rõõmsalt kaovad need üksteise järele. Ainuke kurtmine, et margad ähvardavad kokku kuivada. Linn, ooper, operett, kohvikud, lokaalid, kõik nõuavad oma.

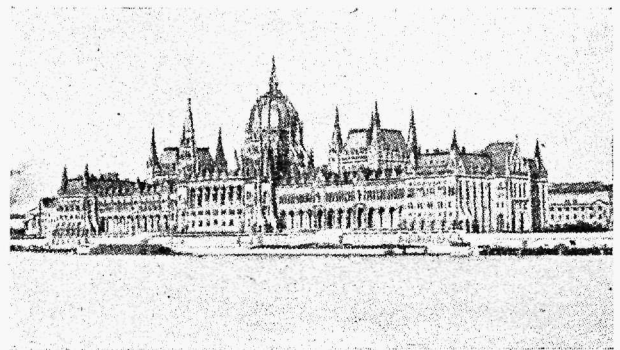
Ja väikese kurbusega ollakse neljanda päeva hommikul laeva lael, et sõita Doonaul edasi reisi lõppjaama — Budapesti.

Ilusaim osa reisist. Lai jõgi. Alguses rahulikkude kallaste keskel. Kaasa sõidab mingi Viini „Handwerker Vereini“ orkester, kes hoolitseb musikaalse külje eest. Tulevad mäed, roomlaste kindlustuste varematega tippudel. Ja hääst Ungari veinist soovib igaüks esimest proovi võtta.

Kogu päev sõit. Tehakse tutvusi, õpitakse üksikult sõbralikult Ungari daamilt Ungari keelt. Mida lähemale päraljõudmise tund, seda rahutumaks minnakse.

Esimene sild Budapesti, teine ja kolmas. On näha sadam, valged mütsid. Laev tasandab käiku. Maestro L. Neumann on valmis. Esimene tervitus lauluga „Ei saa mitte vaiki olla“. Elagu hüüded. Silmame kolme tütarlast, süled täis roose. Kõnelevad eesti keelt. Vaatlen. Tunnen üht, siis teist. Eestlased. Ja siis jälle Ungari lauljad. Kolm tulevad tuues ametlikke tervitusi. Kõned vastamisi. Ollakse rahul üksteisega.

Eesti tütariastelt saadud lillis kõnnime öökorterisse. Leiame eest meie vana tuttava ja üliõpilaste sõbra

Riigikogu hoone Budapestis

Királyi várpalota — kuninglik loss Budapestis

I koolinoorsoo suvipidustused Võrus ja Kasaritsa-Kirepil 23.—25. VI. 26.

Jaanilaupäeval ja jaanipäeval peeti Eesti Koolinoorsoo Keskliidu korraldusel Võrus ja Kasaritsa-Kirepis esimesed koolinoorsoo suvipidustused, mis nii osavõtu kui sisu poolest hästi õnnestusid. Pidustuste eeskava oli väga mitmekesine: kontsert Võrus, jaanituli Kasaritsas mitmesuguste ettekannetega, terve rida referaate, vabaõhu etendus, matkamised, piduõhtu Võrus jne. — Piltidel grupid suvipidulisi Kasaritsa-Kirepis, Võrumaa ilusamas nurgas.

minister A. Hellati. Südamlikud tervitused. Teame, et nüüd hätta ei jää.

Kohtame tõmmu ungarlast, kes kõneleb eesti keelt ja lõpuks osutub eestlasena, kes õpib Budapestis. Tutvustab: „ksv! Erich Lepp“. Järdalame, et temast saab meile tõlk ja teine suurem abimees. Ja ei peta end!

Budapest, mõnele meeldib rohkem kui Viin, teistele vähem. Magama lähevad vähesed. Ei luba mustlaste muusika, ei soe vastuvõtt, ei üldine meeleolu.

Kiirelt kaovad päevad. Kontsert-õhtu. Pareim Budapesti kontsertruum „Muusika Akadeemia“ suur saal rohkesti täitund kuulajaist.

Esimesed laulud. Meie, kes me ei laula, tunneme kuulates, et poisid laulavad hästi. Paremini kui kodus. Eesti muusika osa. Kiiduavaldused ei taha vaikida. Lärm pöörane. Kümneid kordi tänagu koorijuht L. Helisalu-Neumann. Kui kartsime kodunt sõites oma eeskava eest, eriti rahvusliku M. Saare osa eest, siis näeme ja tunneme siin võõrsil, kui palju omast ja kodust on siiski neis viisides. Ei suuda muud kui, ka omalt poolt tänada L. Neumanni tema julguse eest, tulla tõsise Eesti lauluga.

Ei tundund, et see oleks hõimulik kerge vaimustuse ja komplimentide hulk. Ja loorberid, mis sai prof. A. Lemba, aplauss, mis nõudis mitmekordseid lisapalu, tõi vaid ühisele vaimustusele hoogu juure.

Edasi läksid päevad. Ühised õhtusöögid. Laulud ja „hanereas“ kõnnakud läbi öösisse Budapesti, Ungari üliõpilaste saatel, sulatasid päevad ja ööd ühte. Veel üks esinemine Budapesti loomaaias laiale publikule ühes Ungari üliõpilaste meeskooriga — ja meie olemisel kuninglikus Budapestis oli lõpp.

Jaamahoone — ja hommikune rong viis meid läbi viinamägede edasi lõunasse, vanasse Pécsi. Ümbrus väga palju muutund. Mägine maa, kukruse ja arbuuside väljad, valged lubjatud majakesesed, sirged kaugusesse kaduvad paplite read. Valmind kirsid ja maasikad. Ja kõige selle üle jumalik tuju.

Pécs. Natuke roidunult ronitakse yagunitest. Vastas Pécsi üliõpilaskond. Seisavad sirgetes ridades need sõbralikud tõmmud poisid. Täielik sõjaväe korraldus. Tervitused. See paneb meie mehed elama. Ja nüüd läheb tutvunemine juba vabalt ja hoogsalt. Mõnel meist on siin ka vanu sõpru, endistest sõitudest, küll ungarlaste Eestis viibimis päevist.

Ühiskorterid, ühised söögiajad, kõik teeb meile pöörast lõbu. Kodusem ja soem nagu. Vist mõjub kuumemalt lõunapoolne päike. Keelega raskusi. Ägedalt

liigub säääl, kus häda väljenduste pärast, ksv! E. Lepp, kes sõitnud meiega kaasa. Tõlgib ja teeb kavasid. Meie otsekohene saadik ja täisvõlliline esitaja.

Kontsert. Saal täis puupüsti. Laulud lähevad hästi, maestro L. Neumann on rahul ja lauljad loomulikult ühes temaga.

Vaatleme linna, õpime, kuis tehakse shampanjat, sõidame ümbrusesse, supleme ja oleme öid ja päevi kokku ärkvel, et mitte kaotada asjatult aega. Vein

I Koolinoorsoo suvipidustused. [Grupp pidulisi Kasaritsa-Kirepis

on endiselt hää, kuid meie omaga võrreldes natukene hapu. Kohvikud — ja mustlased ei mängi halvemini Budapestist.

Kuid midagi ilusat ja hääd siin ilmas ei ole igavene. Peab lahkuma. Kurb on, kuid peab! Viimased küllakutsed oma kodumaale ja uuesti sõit Budapesti

Veel päev peatust. Igaüks püüab sellelt päevalt võtta, mis võimalik. Mõnigi ei jõua magada, sest õõ peab aitamata pikendada aega.

Lahkumise jaamas. Lilli ja lilli, meie kolmelt südamlikult daamilt.

Viimseid tervitusi õhus keerlevailt Ungari valgetelt üliõpilasmütsidelt.

Ja siis jäid ainult mälestused...

St.

Palumää Anselmi jalgratass

Soome kirjanik Hjalmar Nortamo järele „Odamehele“ tõlkind Tridens

Soome varjunimeline kirjanik Hjalmar Nortamo (kodanlik nimi Nordling, sünd. 1860. a.) on kõigi oma kultuurteadlike kaasmaalaste poolt esimeseks tunnustet murdejutumeister. Tema sulest on seni ilmund sel alal kahest jutukogust koosnev umbes 500-leheküljeline koguteos „Raumlaissi jaaritukse“ (Rauma vestlusi), jutustus „Rojohoppe viimne reis“ ja viimati läind aastal kogu „Meripurakoi ja maamyri“ (Merimühakuid ja maamütte). Asjata ei ole N. kodunurga ültõpilaskogu („osakond“), pidades auväärt kirjanikku üheks oma kolga paremaks poegade, paigutand tema pildi aukohale oma ühingu-ruumes. Nortamo humoreskide tüüpide igas arvustuses allakriipsutat võrratu elulikkuse ja humoori toonipehmuse kõrval on neil veel ülistetavaks vooruseks soome kirjakeelega võrreldult peaaegu raskelt mõistetavuseni kulund (sedaviisi õieti soomlasele eesti keelt meeletuletavaks saand), rootsipärasustest kubiseva Rauma „pürjelitekeele“ igasugu labasuse vaba, tasakaaluline kasutamine jutustusplidide koloreerimiseks.

Rauma pisilinn asetseb Soome edelarannikul, vähe põhjapool Turust, rootsikeelse maa-ala läheduses. Tema suhted merega ja rootsi keelega on umbes nagu

meil Kuresaare või Haapsalu suhted merega ja saksa keelega — õige intiimid. Sellepärast nende pisilinnakujutustega meie publik peaks tutvuma õieti mõne kuresaarlase või haapsalulase tõlgete teel. „Odamehe“ toimetuse soovil on selle palakese siin näiteks pidand eestistama põline kuivamaamees, kel pole aimugi mereäärse linna elust, pürjelite kombeist ega veel vähem kadakalinnade peenest keelest. Tõlke murdekeel, nii hää-kuri kui ta on saand, põtveneb Põhja-Tartumaalt, Kudina kandist. Kuna on kaljukindel, et eesti lugija siit ei või sellepärast saada kaugeltki seda ülevat meeletolu, mis soomlane originaalist, siis peab tõlkija siin lõpuks veel enda kohuseks vabandada kirjaniku ees, et pole olnud võimeline kohanema tema elulusti lisavate jutustuste meeletoludele ja keelele.

Et siin tõlgit on just allseisev Palumää-Anselmi elujuhtumuse-kujutus ja mitte miski teine tema ja ta sõprade (Tasala Vilka, Hakri Iiro jm., kes on Nortamo alalise tegelased) saatuse võib olla sündmustikult lugijat palju enam liigutav ja kütkestav vemp, selle on põhjustand välised asjaolud: selle lookese „Odamehele“ meeldiv lühidus teiste võib olla küll parematega võrrelduna.

„Mesukest logardi elu te siin õege elate? Sina vedeled magada jusku vana ärg siin suuretrepipi pingi pial kõege sel ädalisemal viljakoristamise aal ja sial kaevu juures istub üleiaia Anselm ja loputab oma piad. Ja pia see on tal nõnna ülesse tursunud ja sihverplaat nõnna mitut sorti värvi, et mina küll põless teda sindrinahka ära tunnud, ku ma ei õless ta äält kuulnud, ku ta sial üksipäeni vannub.“

Nõnnaviisi küsis Tommila Evert, ku ta õli keriku juure mineku tee pialt Salmelasse sisse käänanud vähekesest nagu juttu jorama.

Salmela peremees, neljakümne aastane vanapool nooreärra, aas enese istukile suuretrepipi pingi pial, teretas, nosis oma piibu välja vesti karmanist, sülitas ja vastas: „ära räägi kedagi, Evert, me õleme need päävad küllalt ränka orjanud, mina ja Anselm. — Vai nõnnamoodu, vai sina nägid Anselmi. Anna pialegi tikku — seesamane, no kas tal küll põllud ilmatu tark nagu piad?“

„Noh, on küll, muetugi on, pia teesel akuraad jusku mädanema lähnud punajuurik.“

„Puha õige. Aga kas sa õege katsusid ta piad?“

„Ei, kuda põrgud ma õleski neesuke mehe juure minna tõhtinud, on teene viha täis ku jõmm, nagu ma ta rääkimisest ju tolku sain.“

„Nõnna see lugu ongi. Irmus õrjetu ta on. Ja vai see siis ime. Aga küll on kahju, et sa ta piad katsuda ei saanud.“

„Nääd, see on nõnna muhka ja kühma täis, et ku teda katsuda, siis nagu kartulikott õless sõrmede all.“

„Aga, tule jumal appi, kos ta õmmetegi oma pia on ära moonutanud?“

„Vai kos veel! Kuule mees, kui sa tänasest päävast piale nääd neesukest meest, kel on õege tõsine nagu piad ja pia räbalate sisse mässitud ja kui sa siis katsud tema piad ja piad on muhud külj küljes kinni,

ära siis neesukest alba arva, et ta on kiskumas õllud kellegiga, sellepärast et kisklemise juures antasse pialt üks kõrd vai kõrda paar ja nõnna, et mõedub. Aga kui mõne pia on neesukeses ornungis ku ma sulle paergu ütsin, siis sa võid kas vai pia pandist panna, et neesuke pia peremees on enesele jalgratta õstnud ja õpib temaga sõitma.“

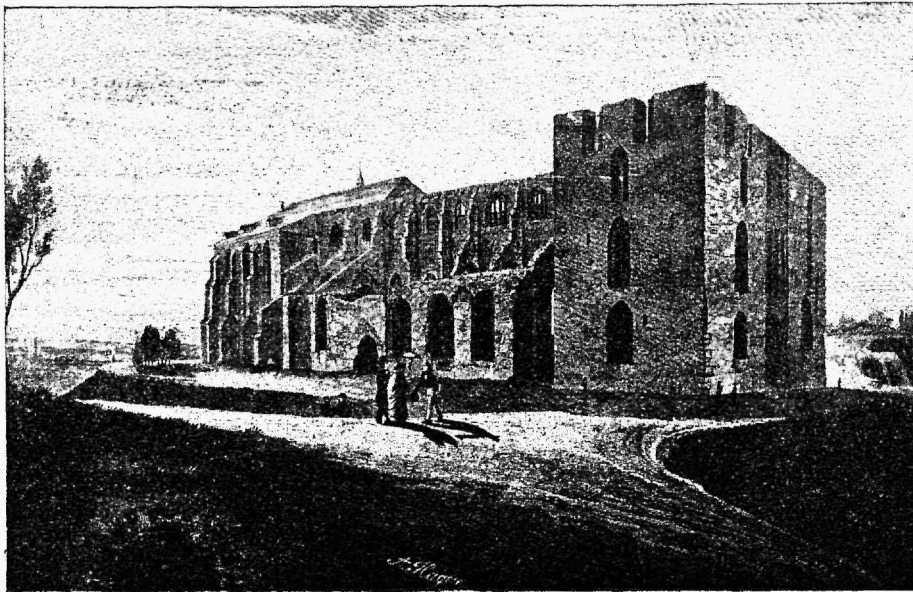
„Vai nõnna, vai siis jalgratta seljas see Anselm ongi oma pia nõnna koledast tuksi pannud.“

„Just nõnnaviisi. Vai mitte just jalgratta seljas, aga seljast maha tuleku pial.“

„No nõnna, muetugi nõnna. Vai Anselm kah on enesele muretsenud neesuke rojase riistapuu.“

„Kuda siis muetu. Temal ikke alati piad kah õlema, mes teestel õlemas on. Võttis teene õege kõrd pähä enesele, et õstab jalgratta, ja välja tuli sellest, et neesuke ta nüüd on, nagu tiad, ja mina õlen nõnna väsinud ja õtsas, et tunda on, nagu ma õless õege mehe eest naha piale saanud. — Ja kui veel mina põless teda keelanud ja ütelnud, et oia, mees, ennast sellest saadanasetukast eemale! Ma ütelsin ju, et, isegi tiada, kardetav mäng see on, istuda kahe ratta pial, mes perakute edesi lähvad. Kui nad õmmetegi veel õless kõrvu ja õless üks kolmass ratass, üks ta puha ku tilluke, selle kaadervärgi küljes ees vai taga nende vahel, siis ma ei räägiski. Aga nende küljes põle kedagi neesukest, põle kedagi muud ku kaks ratass perakute. Ja nende pial siis istutasse ja lastasse käia nõnna et tuli rummust väljas. See põle enam kellegi ristiinimese viis. Neesuke asi on juba looduse siaduste vasta ja puhas jumala sorkimine, eks ma ütelnud ju.“

„Ja ütsidki ükskõrd ühe tõteliku sõna. See põle muudku tikkudega mängimine ja jumala kiusamine. Mina õlen seda neele ütelnud mitu kõrda.“

Tartu doomkiriku varemed enam kui 100 a. tagasi

A. Hagen'i joon.

Tartu doomkiriku ajaloo ühes varemete haruldaste piltidega leidub selle uurija O. Freymuth'i kirjutus ajakirjas „Odamees“ nr. 7 (21), 1924. Tartu linna ajalool. ülevaade ühes piltidega on ilmund samas ajakirjas nr. 2, 1922.

„Puha õige, aga kes sinu nõu kuulab! Mitte keegi. Lolle muudku on nõnnasama palju ku enne ja veel rohkemgi. Küllap see õige on, küllap asjalugu on nõnnagu Tuamisto isa kadunuke ütles, et lolle põle vaja külvata, nad kasvavad iseenesest. Ja Anselm põle karva väärtki parem kui teesed. Jalgratta ta ikkegi õstis ja võttis sunnik minu kah veel oma juure orjama, ku temaga sõitma õppis.“

„Vai sinu kah veel oli tal vaja selle ameti juures?“

„No kuda muetu. Mina selle juures suure vaeva nägema pidingi. Nääd, et mina pidin jalgratta raebet püsti oidma ku Anselm tal seljas istus ja teda sökkus. Tema ütles, et akatuses teevad kõik nõnnaviisi.“

„No oli aga see amet küll.“

„Muetugi oli. Mul õtsaesine leemendas igist, ku ma Alhombää tanavil, sial suure maanti pool küljes, üpassin selle ratta kõrval ja oidsin teda püsti. Paar kõrda sial mul juba kargas ing täis ja ma jätsin Anselmi jumala oolest. Ja siis ta kõhe oli piad pidi tanavil ja sai esimese müksu pähä.“

„Vai nõnnaviisi. Ja mes sest loost edesi sai?“

„Siis sai seda, et ku me kaks pääva, kolm-neli tundi iga pääv, õlime nõnna jantinud, siis ta akas juba edenema nõnna palju, et tal just vaja põllud minu nõjal seda oma vokki sökkuda. Ivake aaval temast tuli viimati ju neesuke meister, et mina juba ühe aenukese kääga jõutsin teda kinni oida. Ja seda mööda ku ta osavamast sai, muudku kõrrast südakamalt sökkus ja kõrrast rohkem mina pidin sörkima selle sunniku ratta sabas.“

„Koera amet neesuke.“

„Eks ma ütelnud. Peris koera amet. Aga viimati mul süda läks täis ja ma ütsein, et nüüd ma enam ei viitsi jannata, nüüd saad isegi oma nõuga akama. Ja siis veel alles see ratass teda mehe moodu pildus. Vahel ta viskas tema küliti, vahel seliti, aga enamast ikke õtse piad pidi vasta tanavid. Mõni teene tema asemel õless terve selle kupatuse piale vihastanud. Aga sellel Anselmil on akamist, oma jonnit ei jäta.

Piigistas teene ambad kokku, sügas kuklatagust

ja muudku aga uuvvest ratta selga sökkuma. Ja õppis ikkegi nõnna palju, et viimati ju üksipäeni oli püsti oma rattaga ku küenal. Aga koledast vingerdi-vänderdi läks ta edesi, nagu mõni purjus kana. Ja seda ma selle juures võtsin panin tähele, et ku koskil aga oli mõni kivi vai mullapall, kellest Anselm püidis kõrvale põegelda, siis õtse just üle selle kivi vai palli vei tema ratas, ja siis nad mõlemad õlid jälle maoli. Küll õmmetegi need jalgrattad on ühed nurjatud värgid, krutsikid täis. Millagi ei minta nendega sinna, kohe mees tahab, aga sinna, kohe ratass iast arvab, ja ratta mõtted käevad alati risti vasta selle mõtetele, kes ennast sõitjast piab — vähemalt siis, ku nendega sõitma õpitasse. Neesukese mõtte piale ma tuln, ku ma sial tanavi veeres ühe puu taga istusin ja vaadassin pialtseda Anselmi ja ratta maadlemist. Tanavile ma ei julenud mitte jalgagi tõsta, sellepärast et siis see ratass kurivaim

õless kõhe õllud mul kukil. Lõin piibu kahsial näkku aaviitest. Aga kui kavvast siis seda rahu põlve oli. Anselm palus mul konksida neid õelamid kiva välja sialt tanavi seest, ja mina narr akassingi ametisse.“

„Noh, see on ju sile tanav, sial põle palju tööd kivide konksimisega.“

„Nõnna sa ütled ja mina mõtsin sedasama. Aga mine enne vaata seda kiviunnikud, mes mina õlen sialt tanavilt kokku aanud ja siis alles tule ütleva, et sial põle vinnamist, ku siledast tahad saada. Mina tegin tööd nõnnagu karupoeg, ja ma võin pia anda, et sial võiss veelgi mitu obesetäit kiva kokku aada. Nõnnaviisi jah, mina sial konksisin kiva ja selle vahe pial Anselm kulas nõnnasama ja ingeldas nagu äraaetud koer. Ja kui mina ära väsisin oma tööst, siis ta uuvvest võttis akas tallama oma vokki. Aga palju paremast ta just sel päeval ei saanud. Kui ta nende kivide pärast muudku iga raasukese aa tagast kukkus, viimati ta südametäiega ütles: pane pialegi üks kivi selle silla käsipuu piale, saab siis näha, kas see ratass selle kah sialt õlesse leiab.“ Mina tegin töö nagu kästi, panin rusikasuuruse kivi silla käsipuu piale ja Anselm akas silla poolt eemale vingerdama. Aga kuigi mitut minutid ei lähnud mööda, ennegu ratass siadis sammud sinnappoole. Ja ehk küll ta just ei rõninud sinna käsipuu piale, ikkegi ta jooksis vasta teda neesukese mürtsuga, et Anselm lendas üle käsipuu nende kivide õtsa, mes on sial õja põhjas, ja sai enesele uuvve, toreda kühmu õtsa ette. — Neesukesed kurjavaemu riistapuud on need jalgrattad.“

„On raiped jah, puha õige. Noh, siis õligi Anselm viimati saanud oma rattast, mes ta õtsis.“

„Ta enam põlesski see Anselm, ku ta kas vai siiski veel õless märganud krapstist ennast lahti lüüa sellest põrgu kaadervärgist. Ei prat, temal oli vaja rohkem muhka oma pähä saada, ennegu ta targast sai.“

„Vaata rojast, vai ikkegi veel proovis edesi.“

„No kuda siis, proovis neh. Nääd et asjalood õlid nõnnaviisi, ta oli lubanud siin mulle teha veekeese praasniku ka nagu vaevapalgast ja et õhta, ku me siis

sialt tanavilt ära tulime, istusime me ja tegime puntsi vai paar. Ja ku me sial siis istusime ja rüübassime igäüks oma puntsi ja vestsime sellest jalgrattaga sõitmisest, siis äkitselt Anselm ütles, et terve see kunts selle töö juures on, et ole muudku julge ja lase aga käia kibedast, küll siis ratass oma krutsikud maha jätab. Ja krapsti ta oli õvves, tallutas ratta maantile, üppas talle selga ja pistis minema. Ja, tiad sa, paistiski nagu selle sõitmise juures põlesski muud vaja ku paljast julgust. Anselm ei vingerdanud enam mitte kripsugi, pani aga nõnnagu kuul linna poole. Mina akassin üppama tema järel, aga kos mina nüid temale veel järele jõudsin, kui ta läks nagu pöörane. Aga ku ma tulin seda pikka õiged teerada pidi uuvvest maantile välja ega ei nähnud teda mitte koskil, siis mulle kähvatas meele, et

test on nad liiga jämedad ja lina-arja pindudest liiga peenikesed. Vot mes rääkis sepp.“

„Vai nõnna. Noh, kas siis Anselm jättis oma jonni maha?“

„Mes sinna parata? Ja jumalale tänu, et ta lahti on saanud sellest riistapuust. Aga mina olen siin lesimise pialt mõtelnud, et ku Anselm õless märganud sial kiviunniku kõhal ütelda sellele rattale, et urjah ma sõedan su üksa tüka, nõnna et sa eladeski enam ei katsu ümber käia, siis ta kas nui neljast õless terve nahaga sellest kõhast mööda saanud. — Neesukesed nurjatud vigurivändad riistapuud on need jalgrattad.“

„Minu arust on lugu just nõnnasama. Räägitasse, et naesterahvad olla krutsikit täis, aga sellel jutul põle palju saba ega sarvi. Mina igatahes mitte ei paness

A. Vihvelin: Tartu vaadatuna Tähtvere pajude alleelt

vaadata õege järele, kas vaene mees põle viimati kummuli Uuvvetalu kiviunnikus, mes talvel tassiti sinna Randla saana juure teearule. Mina siis muudku üpassin edesi, ja ku ma akassin Randla tearu ligi saama, ma nägin ju suurelt kaugelt, et sial see Anselm õege õligi. Sial õlid Anselm ja ta ratass nõnna üksteesega sassi lähnud, et mul õli kolepalju vaeva, ennegu sain nad lahti arutetud. Ja Anselm ise viimati tuli meelemärkusele kah. Aga voki rattid ma ei saanud ümber käima panna, mitte sutikesestki. Ja vai see siis mõni ime, ku mõlemad rattad õlid kakrass nagu number kahessa ja kõik muud kõhad õlid nõnna kõverast painunud, et tervest jalgrattast põllud enam varjugi jäänud.

Mina võtsingi tema siis selga ja tallutasin Anselmi kodu. Aga nõnna imelik mees on see Anselm, et siis kah mitte temal veel see sõitmise jonn põllud lahtunud. Täna ommuku ta, mõtle õmmetegi, selle oma piaga kutsus sepa vaatama jalgratast, et ehk saass teda veel uuvvest kõrda siada. Aga kui sepp õli teda tüki aega käänanud ja väananud ja takeerinud ja kopsinud, siis ütles, et neesukese raesaga põle enam kedagi piale akata. Mõnigane neist terassest kōdaratest on veel terve, ütles ta, aga ega nendest tea mes ei saa. Sukavarras-

oma kolme risti neesukese tokumendi alla, sellepärast et selle natukesega, mes minul on tullud nendega puidmaid jagada, ma olen nähnud, et nad on peris selge veoga ja viksud jumalaloomakesed. Aga kui krutsikitega kaadervärkidest rääkida, siis minu arust küll jalgrattad on kõegist ees. See on minu mõte, ja ma kinnitan seda sellega, mes õlen elus nähnud.“

„Puha õige, ma ei aka vasta aama, et sa jalgrataste kõhta tõtt räägid, aga ära mässä naesterahvid selle jutu sisse. Nendest ei tia sa palju rohkem, ku mõni loom pühabasest päavast, ise õled poissmees pialegi. Nääd et lugu on nõnna, et jalgratastel võetasse ikkegi krutsikud välja ja pärast kihutetasse nendega kas maailm kirju, aga mes naestega piale akata. — la küll, ma ei räägi rohkem sest asjast. — Ei, pagana lugu küll, vaja jälle minna Jumalaga pialegi.“ „Jumalaga, jumalaga.“

Evert akas kõmpima keriku poole ja Salmela pere-meess viskas enese jälle põõnakile suuretrepi pingi piale. Aga kaevu juures Anselm kõrd toppis pia veekünasse, kõrd aas sõrmedega oma ülesse tursunud silmalauga praokile ja meel õli tal ia, et kas vai nõnnagi ivikese aega sai näha selle maailma ilu,

Uus hingekarjane.

Soome kirjniku Kyösti Vilkuna ajalooline jutustus

Issanda 1530. aastal tegid Kalajõe kihelkonna mehed õige paganliku tembu: nad surmasid oma hingekarjase. Kuigi elati usulises murrangu ajajärgus, ei selle õpetaja tapmise põhjuseks olnud usulised asjad, vaid selle põhjustas õige tavaline ja argipäevane tüli.

Kalajõelastel oli mõned aastad õpetajaks olnud herra Mikael, kes kuulus Tavastide aadliseisusesse. Aadli instinkte jälgides kiusas ta rahvast ja nõudis üleliigseid makse. Kuid juba siis maksis see vanasõna, et aadlil ja vähkidel ei õnnestu Põhjamaal. Ja nii juhtus ühel päeval, et õpetaja maja lähedal rannas Hülgekivi juures, kus merelt tagasitulevatel kalameestel oli kombeks maanduda, sündis äge tüli hülgepüüdjate ja herra Mikaeli vahel, kes oma meestega oli randa tulnud, et saada kümnist saagist. Tüli arenes lõpuks käsitsi rüselamiseks ja siin tapluse ägeduses sai herra Mikael surma.

Nüüd võisid kalajõelased olla mõne aja ilma õpetajata. Aga kui teade juhtumisest jõudis kuninga kõrvu, vihastas ta väga ja käskis Martti-piiskopil saata Tavasti asemele niisuguse papi, kes võiks metsikud kalajõelased pidada tarvilikus sõnakuulmises. Kuningal oli siiski kergem käsku anda kui piiskopil seda täide viia, sest ükski papp ei olnud nõus minema hingekarjaseks niisugusesse kihelkonda. Kuid keegi pidi lõpuks siiski võima edustada kiriku väärtusvõimu Kalajõel, sest muidu selle elanikud ähvardasid paganuse pimedusse tagasi kalduda.

Viimaks ilmus üks soovija. See oli Turus üldiselt tuntud õpilane, Gregorius Henrici poeg Keiraskius. Tema ei olnud enam sugugi mõni poisikene, sest õige vanana kooli tulnud oli ta sääal viibind ligi kümme aastat. Tema suure habemega, rinnakas ja tuse kaju näitas, et ta parema meelega viibis õllekeldrites kui raamatu taga ja et temal oli enam meele pärast käratseda õistes tänavakakelustes või teha kõiksugu tempe korralikkude pürjeritega kui istuda koolitoas piibli algkeeli õppimas. Rahuarmastajad pürjerid olid seitse korda manand selle õllevärvi Apollo teenri sinna kus pipar kasvab, kuid sellest hoolimata oli ta aastaaja korralikkusega igal sügisel Turusse tagasi tulnud.

Nüüd pakkus ta siis ennast metsikute kalajõelaste hingekarjaseks. Piiskop ja kapiitli liikmed, tõsi küll, vähe kahtlesid vastu võtta selle auväärilise õpetajakandidaadi pakkumist, kuid et valikut ei olnud ja kui koolijuhataja, et vabaneda viimaks omast eakast õpilasest ja neist kaebustest, millest pürjerid ikka ja ikka käisid kurtmas, kõneles tema küllaldasest küpsusest, otsustasid ta kinnitada küsimusesolevasse ametisse. Oli ju päale selle veel põhjust arvata, et ta sesse vastutusrikkasse ametisse astudes jätab oma häbematud kombed ja muutub oma eluvõitlustes tõsisemaks. Seda oli tihti ennemgi juhtund.

Õpetaja kandidaat Gregorius Henrici poeg Keiraskius vabastati koolist, õnnistati õpetajaks ja usaldati temale Kalajõe kirikherra amet. Pürjerid rõõmsad, et viimaks ometi linn vabanes temast igavesti, korjasid isekeskis talle tubli rahasumma teekuludeks. Selle eest muretses dominus Gregorius enesele tuliluku, poolkümme suurt ja tigated hundikoera, palkas

omale tüseda sulase ja läks siis teekonnale oma kaugesse kihelkonda.

* * *

Teadmata neist kihelkonnas juhtund muutustest ja üldse ajajärgu suurtest pööretest pidas Junno Junno-poeg isalt päritud uudistalu väikese Üpüjärve rannal, nii seitsekümme versta Kalajõe suust ülespoole. Asustus oli sääal veel õige harv. Tema isa oli olnud esimene asuja penikoormate laiusel alal. Ühel omal teekonnal oli ta sõitnud jõge mööda ülespoole, põrgand siis väikest haru mööda, kuni oli saabund selle alglattele. Koht oli temale meeldind, oli teind kütist järve kallakul kaldal ja hiljem asund sinna püsivalt elama, jättes surres, koha pojale.

Junno Junno-poeg elas siis siin kõige täielikumaa laane rahu. Ainult harva, kui tarvis oli kogutud nahku müüa ja uuendada soola tagavara, käis ta jõesuul või Salo laataidel. Siis käis ta ka ühtlasi kirikus. Ja pagan ei olnud ta sugugi, sest teda oli poisikesena — ta mäletas seda isegi — ristitud kolmainu jumala nimel. Kuid siiski oli temal sellest kolmainu jumalast õige hämar käsitus. See oli pühimustega koos seganend tema mõttekujutuses esiisade vanade haldjatega, nii et näiteks Neitsi Maarja ja Millikki Metsaemand võisid õige hästi isekeskis kohad vahetada. Tema teeniski segamini neid kõiki, kui oma kala püüdmisel tarvet tundis jumalike jõudude järele.

Tema naisesse oli ristiusk juurdund nähtavasti sügavamini, sest tema oli juba mõnda aega olnud mures nende kõige noorema poja pärast, kes oli veel ristimata, kuigi see hakkas juba neljat käima. Naine oli viimasel ajal märgand, et poeg magas õige rahuult ja arvas teda olevat vaevatud kurjast vaimust, sest ta oli veel ristimata.

„Miks see kurivaim teda enam peaks vaevama kui mindki, sest olin minagi juba kuueaastane, kui ristida viidi,“ lohutas teda Junno. „Viiakse siis ristida, kui on muudki asja jõesuule. Küll ta niikaua veel omas nahas püsib.“

„Aga soolgi hakkab juba lõppema,“ väitis naine.

See oli Junno Junnopojale palju kaaluvam asjalu kui poja ristida viimine. Kui ta lisaks veel arvesse võttis, et nüüd tõuteo järele oli eriti sobiv aeg, siis oli temagi lõpuks naise ettepanekuga nõus.

Rõõmsana hakkas see teekonnale valmistama, muretsedes koti nädala toidumoonaa. Junno Junno-poeg omalt poolt täitis teise koti, kus aset leidsid paar rebasnahka ja tubli kimp oravanahku. Nende vastu oli tarvis vahetada soola Turust tulnud laevast, mida suve jooksul võis leida jõesuus kauplemas. Nii asetused nad, ristilaps kolmandana väikesesse künasse ja läksid läbi laante keerlevat jõge mööda alla mere-rannikule liuglema.

* * *

Teise päeva lõunaks jõudsid nad jõesuhu ja läksid õpetajamaja rannas maale. Majale lähenedes kohtasid nad esimesena sulase-venimuse, kes seisis päikese paistel õueaia najal ja lõug kätele toetatud uniste silmadega jõllitas tulijaid vaadata.

Junno Junnopoeg teretas ja küsis, kas papp oli kodumail.

„Mis asja teil siis temale on?“ küsis omakorda sulane, kelle keelemurre viitas lõunapoolsele alale.

„Laps oleks ristida,“ vastas Junno Junnopoeg.

„See säääl?“ küsis sulane laisalt ja pilutas teist silma poisi poole, kes seisis isa ja ema vahel.

„See just.“

„No mis kiire on siis sel ristimisega? Oleksite lasknud tal olla niikaua, kui ta ise oleks tulnud ristimisele, siis oleks ta võind ühekorraga ka leeri minna,“ viskas sulane pilgates.

See vihastas juba Junno Junnopoega ja ta kordas nüüd oma küsimuse palju nõudvama häälega.

Sulane oli natukese aega vait, sülitas lirtsti siis täbi hammaste ja ütles:

„Kirikherra on lõunauinakul ja kui soovid, siis mine äratama.“

Seda üteldes pilgutas ta nagu tahes öelda, et mine aga, küll säääl nina kõrvetad.

Kuid Junno Junnopoeg võttis asja tõsiselt ja lähenes uksele, õuetpidi astudes. Sulane siiski peatas tema poolel teel ja ütles:

„Ei kirikherra siin ole, ta magab säääl,“ ja näitas samal ajal lagedale paigale, kus mõne sülla kaugusel majast oli nii viie või kuue küünra pikuste postide otsas aidatoline väikene ehitus.

Junno Junnopoeg oli juba jõelt tulles seda märgand ja imestand iseeneses, mis haraka pesa siina on ehitatud. Kaheldes küsis ta:

„Säääl siis on kirikherra magamas?“

„Säääl just,“ kinnitas sulane. „Kuhu siis siin Kalajõel mujale usaldaks õpetaja magama heita!“

Junno Junnopoeg arvas sulase temaga naljatavat, kuid et lähemalt järele vaadata seda isesugust ehitust, astus ta vähehaaval lähemale. Naine järgnes temale ristilapsega.

Alles lähemale tulnud märkas Junno Junnopoeg, et ehituse all postide vahel päikese paistel lamas poolkümme suurt koera. Tulija samme kuuldud tõusid nad jalule, paljastades kümme ähvardavat hammaste rida. Ühed haugatades vihase, teised tummalt urisedes.

Junno Junnopoeg seisatas ja tahtis just tagasi värava poole pöörduda, kus sulane tema kartust naerda hirnus, kui õhku ehitatud hoone üks samal ajal lahti

lõmpsatas. Säält tuli lagedale jämeda rauaga tulilukk, mille järele nähtavale ilmus dominus Keiraskiuse ümmargune ja karvane pää. Ettevaatlikult ringi vaadates ja veendudes, et mingit hädaohtu ei olnud ähvardamas, laskis ta püssi käest ja jõriseva häälega kamandas koerad vaikima. Selle järele kahmas ta nõõri, millega redel oli üles tõmmatud ja laskis redeli sellega vurinal alla, hakates siis tagumik ees ähkides alla ronima.

Saades jalad tugevasti maapinnale, sirutas ta põhjalikult liikmeid ja aigutas unejäänused kehast. See tehtud lähenes ta võõrastele ja käratas:

„Mis teil tarvis siin?“

Junno Junnopoel oli veelgi raske uskuda, et tal õpetajaga tegemist. Siiski vastas ta, et ta toond lapse ristida.

„Nii suur poiss!“ käratas kirikherra. „Miks ei ole ta varemni ristida toodud?“

Junno Junnopoeg seletas selle johtuvat sellest, et ta asub kirikust nii kaugel. Selle päale ei vastand kirikherra midagi, küsis aga selleasemel:

„Kuid on sul ka, millega maksad ristimise eest?“

„Seda, peab siis selle eest ka maksma?“ imestas Junno Junnopoeg.

„Kas veel sedagi küsid?“ kihvatas kirikherra.

„Või peaks teile papitapjatele veel muidu toimetama nii tähtsad ja väärtuslikud asjad nagu inimese hinge võtmine kristliku kihelkonna liikmeks! Kas ei häbene!“

„Ei mina tõesti teadnud selle tarvis mingit maksu varuda,“ kaebas Junno Junnopoeg nõutult. „Kas kirikherra ei võiks oodata nii kaua, kui ma jälle tulen siia jõesuhu käima?“

„Või oodata? Ei sellest tule midagi!“ karjus herra Gregorius.

Junno Junnopoeg vahetas sosistades mõne sõna oma naisega ja ütles siis:

„Siis peab kogu ristimise jätma,“ ja ta tegi minekut.

Kuid herra Gregorius oli märgand tema kotti, kust rebase saba paistis. Ta peatas Junno Junnopoja küsides:

„Kuid mis on sul säääl kotis?“

„Paar rebasenahka ainult ja lisaks kimp oravanahku.“

„Olgu nii, mina olen nendegi eest nõus ristimist toimetama,“ ütles herra Gregorius.

„Kuid need ei ole määratud seks otsarbeks,“ seletas Junno Junnopoeg kogeldes.

„Nende vastu peame vahetama soola, sest endine on aina lõpukorral.“

Ta pidas jälle tasa nõu naisega ja jatkas siis:

„Nii, küll see poja ristimine tuleb jätta.“

Selle ütelnud, pööras ta minema. Kuid vaevalt oli ta jõudnud paar sammu võtta, kui teda sel korral koera kari peatas, kes pere-mehe käsu päale vihase urisedes ja hambaid näidates ümbritses teda ühes naise ja pojaga.

„Või nii, sina mõtled jätta lapse paganaks?“ karjus herra Gregorius. „Kuid seda mina ei või sallida! Minu on kuninglik majesteet ja piiskop pannud teid kaitsema ja mina pean vastutama nende ees, et kihelkonnas ei leiduks paganaid. Tee siis vastupanemata jälle oma tegu hääks ja anna laps ristida!“

Tartu noorte püha: Massistseen plastikaga R. Tagore „Ohvri“ vabaõhuetendusel. (Lavastaja P. Sepp, dekoraator A. Tuurand).

Kui Junno Junnopoeg näis veelgi kahtlevat, viipas herra Gregorius koertele, kes ikka ägedamalt urisedes paar sammu lähemale tulid. Selle aja jooksul oli ka sulane jätnud värava samba ja asetuse nüüd oma pere-mehe kõrvale heinahang käes.

Seisukorra nii ähvardavaks muutudes pidas Junno Junnopoeg paremaks võtta koti seljast ja tühjendada selle sisu herra Gregoriusele. See ilmutas tähelepandavaid lahkuse märke ja kamandades koerad eemale ulatas ta nahad sulasele ja ütles:

„Vii need aita ja otsi karjatüdruk üles. Tulete mõlemad kirikusse vaderiks!“

* * *

„Viis mis viiski, sihukene, need nahad,“ kurtis Junno Junnopoeg kibedusega asetudes naise ja pojaga jälle künasse ning hakates voolu mööda üles sõudma. „Ilma soola terata peab nüüd koju tagasi minema, sest ei usaldand kaupmees kaupa võlga. Nurja läks kogu see sõit.“

„Aga sai nüüd vähemalt poiss ristitud,“ katsus naine lohutada.

„Seda ma tean,“ vastas mees. „Ja palju sa arvad siis säherduse papi toimetatud ristimise tähendavat? Sama hää, kui mina ise oleksin seda teind sääl Üpüajärvel,“ ja ägedalt tõukas ta küna pikkade sõõmudega ülespoole.

Õhtu tulles jäid nad Jutila uudistalusse öömajale, mis oli jõe ääres paari penikoorma kaugusel jõesuust. Talu oli mõne aja tagasi asutand üks eelmise kirikherra tapjatest, sest suures külas jõesusus ei usaldand ta selle järele enam asuda.

Kui teekäijad avaras toas olid jõudnud juba asetuda, mille valgeid seinapalke suits ei olnud jõudnud veel põhjalikult mustaks suitsetada, tuli peremees jõesuud uudiseid küsima, sest ise ta ei olnud sest saadik sääl enam käind.

„Ei meil ole midagi hääd jutustada,“ vastas Junno Junnopoeg kurvalt. „Soola pidime sääl vahetama, aga papp kargas koertega kallale ja röövis soola hinna.“

Peremehe huvi suurenes ja ta küsis lähemalt asja järele. Rõõmustudes teise kaastundmusest jutustas nüüd Junno Junnopoeg üksikasjaliselt, kuidas asi oli juhtund.

Peremees teadis juba ennegi üht teist uue papi kommetest. Ta jutustas oma kuulmisi ja ütles lõpuks:

„Hää oli see endinegi, kuid näib tuhaikord parema oleme uue saand!“

Eriti näis pahandavat teda see, et papp oli Junno Junnopoelt nii häbematult riisund soolaostuks määratud nahad. Ta oli tükk aega vait nõjatudes küünarnukkidele, tõstis pää ja ütles:

„Kuid veel tagasi võetakse need sinu nahad.“

„Läheb see korda?“ kahtles Junno Junnopoeg.

„Küll ta läheb!“ kinnitas peremees. „Mul on ka siin mõne kuu vanune pärija, kelle peaks ristida viima. Mina lähen külla mehi koguma ja siis lähme hulgana papi jutule ning siis vaatame, kas saab laps muidu ristitud või ei. Samuti nõutakse tagasi need sinu nahad, et sul ei tarvitseks ilma soolata koju tagasi minna ja õpetatakse temalegi, kuidas inimeste hulgas elatakse.“

Junno Junnopoel ei olnud midagi selle otsustava ettepaneku vastu, päälegi kui see lootust andis soola saamiseks. Ta jäi siis Jutilasse ootama, kuni pere-

mees jõudis koguda veel teisi vadereid, nagu ta ise ütles.

Järgmise päeva õhtuks koguski tervelt kaheksa meest Jutilasse, kel kõigil oli põhjust uue hingekarjase pääle hammast ihuda. Kelle kintsusooni olid herra Gregoriuse koerad proovind, kellelt jälle lamba viind ja mõned teised kaebasid jälle küm-nise maksmisel juhtund ülekohtu pärast. Eriti pahandasid kõiki papi koerad, kellele otsustati üksmeelselt teha lõpp. Papi lõunast toodud sulanegi pidi saama tubli nahatäie.

Vastu ööd läksid mehed jõe mööda alla sõudma, sest nende kavatsuse järele pidid nad kohale jõudma hommiku vara, kui koerte kaitstud papp magas veel postaidas. Kaasa läks ka Jutila naine ristilapsega ja mehed varustatud vibude ja kirvestega.

Jõgi ja ümbritsevad niidud olid veel udu kattes, kui varrulisel õpetaja maja juure jõudsid. Jutila andis viimased juhtnõõrid ja vibud valmis säetuna algas see kümnemeheline salk hiilima herra Gregoriuse kõrge magamispaiga poole.

Kui nad sellest umbes kümne sülla kaugusele olid jõudnud, nii et koerad hakkasid läbi udu paistma, tõstsid mõned neist pääd ja urisesid ähvardades. Kuid samas algasid nooled vinguma ja järgmisel silmapilgul pöörsid koerad huludes maas.

„Nüüd vibud ära ja kirved kätte!“ kamandas Jutila.

Samas asetuse mees iga posti juure ja kumedad kirvelöögid hakkasid käima. Kaua nad siiski ei saand rahulikult jatkata, sest jäme hääle nende pääkohal hüüdis:

„Kes paganad sääl kolistavad? Korjake oma kondid või ma lasen!“

Samal ajal ilmus ukse praost püssiraud. Jutila oli ka sellegi eest hoolitsend ja kahmates tulilukust kinni, kiskus selle alla, enne kui sellega suudeti midagi teha.

Sellega toime saand ütles Jutila.

„Püsiges sääl üleval ja hoidke seinast kinni, sest teie haraka pesa koliseb kohe alla.“

Löögid jatkusid edasi ja herra Gregorius karjus:

„Selle eest teie, kuradid, peate veel vastust andma kuninglikule majasteedile, ja enne esimese lume tulekut ripub teist igaüks võllas. Ühe õpetaja olete juba tapnud, kuid kaugemale ei luba valitsus teie kurjusel minna!“

Rahulikult vastas Jutila:

„Ei meie ole kedagi tulnud tapma, tõime ainult lapse ristida. Enne otsustasime aga siiski selle hertsiku lammutada, sest meie arvates on nii suure kihelkonna kirikherrale ta elumajaks sobimatu ja päälegi kui meie varem oleme selle tarbeks ehitand toreda maja. Samuti vabastasime teid neist süsistest, sest neil on kombeks ainult kihelkonnas paha teha. Nüüd aga olge valvel ja toetage jalaga vastu päraseina, sest meie tõukame selle hertsiku just selles sihis.“

Mehed tõukasid vastu pooleks raiutud poste ja mürrinal kukkus herra Gregoriuse magamiskuu maha. Viltu väändund uksest, mis nüüd ülespoole avanes, tõusis silmapilgu pärast herra Gregoriuse sasis pää vihast lödisevate põskede ja huultega.

„Ja mis tahate te siis minust, te võllaroad?“ kisendas ta vihast kähiseva häälega ja vahtis neid ümber seisvaid sõjariistus mehi.

(Järg lhk. 24)

Eesti Nädal

Mõningaid aastaid tagasi, kui olime saavutand riikliku rippumatuse ja esimesi samme tegema hakkasime meie riigi- ja rahvamajanduse loomisel, siis võis meie majandustegelaste energilisemaiski sammus lugeda välja varjatud kahtlust — kas suudame luua iseseisvat rahvamajandust, kas elab Eesti ja saab edenedagi suure Vene tagamaata!?

Majanduslik iseseisvus — meie riikluse tugevaim alus — nõuab, et suudaksime nii palju produtseerida, nii palju valmistada ja teenida, kui palju läheb tarvis meie äraelamiseks, ja igapäeva tarvidustest üle jätta — väljaveoks — kultuuriliste nõuete rahuldamiseks, nagu seda nõuab ratsionaalne majapidamine.

Et meil kerge ei ole iseseisvat rahvamajandust luua ja arendada elujõuliseks, kes tahaks selle juures kahelda. Iseseisvuse viimased aastad on aga meile küllaldaselt näidand, et meil tarvilik aluspõhi ei puudu, millele rajame oma majandusliku rippumatuse, kui tuletame meele meie viljakat mullapinda, maapõue varandusi, kallist metsamaterjali j. m., mis tööstusele küllaldaselt tooresainet pakuvad. Kõik see ja meie rahvapoegade oma tööjõud, tahte-, ja algatusvõime kutsuvad meid töö korraldamisele. Siin tulevad rakendada kõik olevad abinõud, teha oma elu ilusaks ja elamisväärseks. Seda suudame aga ainult siis, kui iga kodanik oma pühamaks kohuseks loeb eeskätt tarvitada ainult kodumaa poegade ja tütarde kätetööd.

Otsekohele peame aga tunnistama, et see arusaamine veel vähe pinda on leidnud rahva laiemates kihitides. Mille muuga seletada seda, et meil möödunud aastatel sisse on veetud tööstussaadusi, mida ometi meie omad tööstused küllaldaselt ja sama kvaliteediga valmistavad.

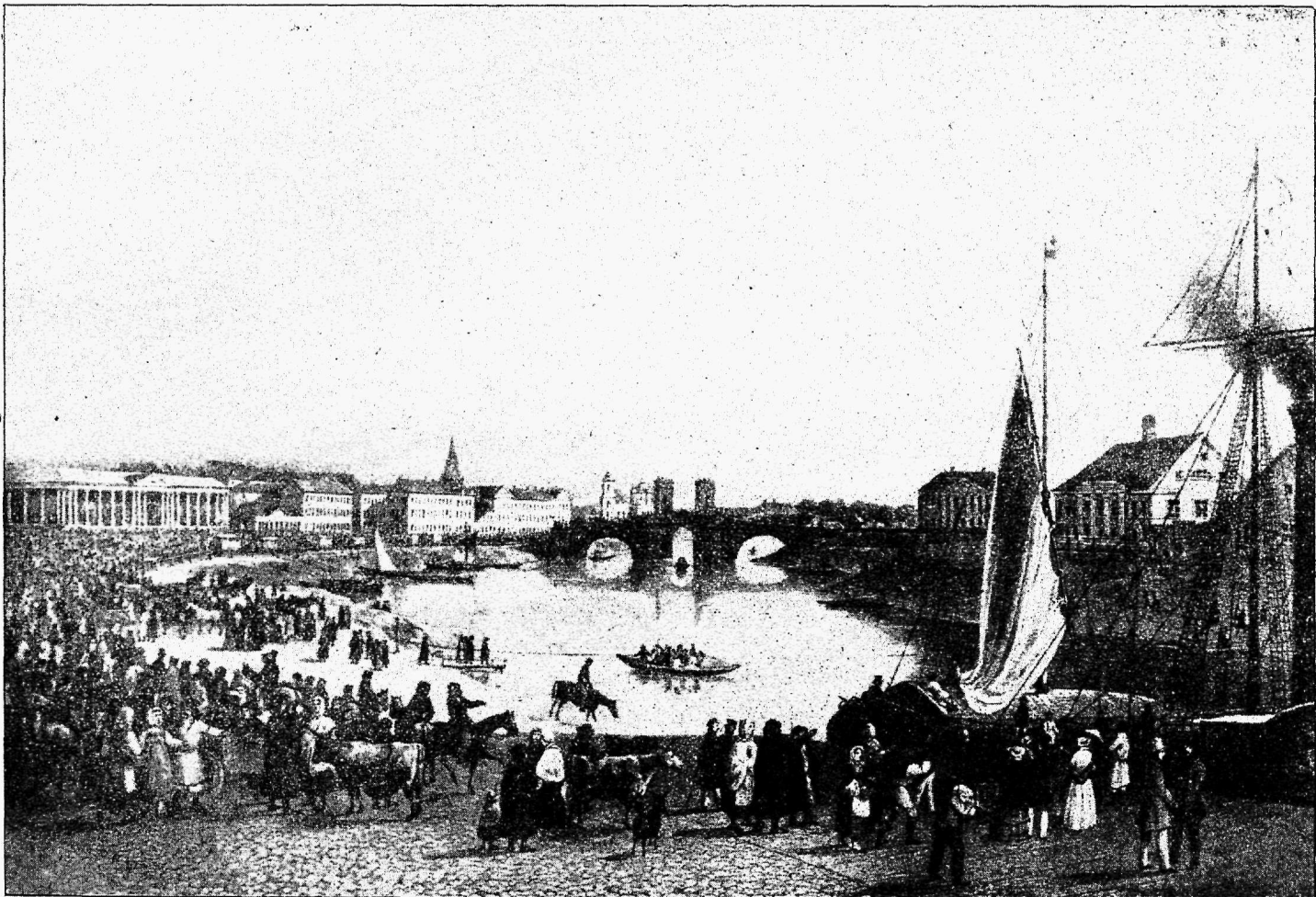
See on liialdatud aukartus kõige ees, mis võõrsilt, mis sunnib meie inimesi sirutama kätt välja välismaa toodete järele.

On päevaselge, et sulguda tuleb meie rahvusliku jõutagavara ülearune väljavool seeläbi, et võimalikult kõike, mida tarvitame, valime eeskätt kodumaa tööstussaadustest, kui see õiglaste hindadega ja tarvilikus häädukes oma loodusvaradest ja oma töö läbi on saadud.

Selle ilusa mõtte liikumapanemiseks on korraldatud „Eesti Nädal“.

„Eesti Nädala“ mõte on aateline ja puhas. Eitumesta teda mingisugune kildkonna ärihuvi või kergestiteenimise võimalus, vaid ta on kantud puhtalt rahvuslikpedagoogilisest mõttest, seepärast peaksid vastavad organisatsioonid ja asutused võtma omaks tema mõtte ja püüdmaselleni, et „Eesti Nädal“ meil kujuneks korduvaks iga aasta, saaks traditsiooniliseks, nagu see umbes nii on Soomes.

Käesoleva „Eesti Nädala“ korraldajad Tartus tahavad „Eesti Nädala“ lipukirja — võitlus meie majandusliku ise-

F. Schlater: Tartu talurahva turg umbes 75 aasta eest

... Kes armastab hääd ja võltsimata humoori ja groteski ainevalikut, sellele ei tea soovitada paremat raamatut meie viimaste aastate toodangust kui on Peet Vallaku „Epp Pillarpardi Punjaba potitehas“

„Postimees“ 17. 1. 1926

P. Vallak'u „Epp Pillarpardi Punjaba potitehas“ ilmus kirjastus „Odameh“ väljaandel. Saada kõikidest raamatukauplustest. Hind 180 mk. Soovitame igal laulupidulisel selle huvitava raamatu Tartust koju kaasa viia.

Ajakirja „Odameh“ tellijail otse kirjastuse pälaost ostes (Gildi tän. 1) hinnaalandus.

seisvuse eest — muljuda jäädavalt kodanikkude meele, et nii kuulutada sõda enesepettusele ja vale tõekspidamisele, mis meid sundind on sisse vedama saadusi, mida meie omad tööstused küllaldaselt tarvilikus hääduuses valmistavad.

Põhjused, miks meil veel vähe on lugupidamist oma maa tööstussaaduste vastu, veel vähem aga üldist isamaalsust oma kaupadele eesõiguse andmiseks säääl, kus valik on tõesti samaväärne oma või välismaa kauba vahel, on mitmesugused ja peituvad kõigi kolme majanduselu teguri — töösturi, kaupmehe ja tarvitaja enese juures.

Võtta seda ligema vaatluse alla, kes neist kolmest enam süüdi, või milles kellegi süü, ei luba käesoleva kirjutuse ruum.

„Eesti Nädalal“ tuleb siin kõigile oma kindel ja lootusrikas sõna öelda.

„Ma ütlesin juba, et meie töömehe siia lapse ristida,“ vastas Jutila. „Ja siis meie nõuame tagasi need rebase- ja oravanahad, mis teie Junno Junnopoja paari päeva eest vägivaldselt ristimistasu ettekäändel ära riisusite.

„Ja mina mõtlesin nõuda selle lamba hinna, mis teie koerad toona surnuks kiskusid,“ lisas üks mees- test, „kuid ma jätan selle, sest nüüd viimaks oleme neist koertest vabanend.“

„Kuid see on ju avalik mäss ülemuse vastu!“ hüüdis herra Gregorius. „Kas arvate, et ma ainult nii nõus olen teile tagasi loovutama minu sääduksliku palga? Ses asjas peab kuningas otsustama ja niikaua keeldun ma kõigist kiriklikest toimingust!“

„Näib, et teda peab vähe õpetama,“ ütles Jutila meestele. „Hakake kinni ja tõstke ta sinna hurtsiku seinale ja teised mingi sulast otsima sama leili saama.“

Tugevad käed hakkasid nüüd Gregoriusest kinni ja tõmmasid ta endise magamiskambri ülemisele seinale pikali, samal ajal kui Jutila hõlma alt tõrvatud

Toila suvitusrannas toad pansiooniga

Jõhvi vaksalist 7 versta. — Postkontor. —
Telefon. — Telegraaf. — Apteek. — Arstid

Adress: Toila „Männimõis“

Üht tahtsin aga siin alla kriipsutada: igat saadust, mis meil valmistatakse, võib tema hääduuse, kui ka hinna poolest julgesti osta.

Koguni teisiti peame vaatama kaupade pääle, mida meil üldse ei valmistata ja mida me sunnitud oleme sisse vedama. Ja see võib sündida ainult selle osa meie oma tööstussaaduste arvel, mille väljaveoks meil võimalused olemas.

„Eesti Nädalaga“ hoogu andes oma maa saaduste tarvitamisele, peame aga ka ergutama tööstureid ja ettevõtjaid kvalitatiivsele tööle nende töö süvendamise ja jõudude koondamise teel, et oleks Eesti ekspordil hää ja otsitav nimi. Rahuldustundega võin siin nimetada meie eksport-tööstust ja seda suurt tööd, mis selle ala süvendamiseks tehtud.

Siin on „Eesti Nädala“ ülesanne sedagi laiemale tarvitajate ringkonnale tutvustada, kes alateadlikult piilub kauba poole, mis toodud võõrsilt.

Siin on „Eesti Nädala“ ülesanne peletada meist selle võõra vaimu kummardamine ja õpetada kodanikke armastama omamaa tööd, sest nii loome võimalusi töö ning leiva saamiseks.

Vabanedes võõra kauba tarvitaja seisukorrast, hoiame kokku suuri varandusi, mida rakendada võime uute tööstuste ja tööstusharude ellukutsumiseks, nii andes tööd ja teenistust tuhandetele tööta kätele.

„Eesti Nädala“ puhast mõtet kandvas kodanikus peab tõusma teadlik lugupidamine omamaa tööstussaaduste vastu!

K. Bamberg

kõie otsa välja võttis, mille ta selle võimalusega arvestades kaasa oli võtnud. Herra Gregorius karjus ja ähvardas, aga kui nuut Jutila käes oli silmapilgu jooksul tema selja üle käind, vaigistas ta oma ähvardused ja palus kiiresti armu, lubades täita kõik meeste nõudmised. Kui Jutila oli temalt veel võtnud lubaduse, et ta tulevikus elab inimesena nendega läbi- käies ega mingisuguseid kättemaksu mõtteid ei haudu, vabastasid mehed tema ja ta pääsis jälle omale jalale.

Vahepeäl olid teised mehed sulase tallilakast leidnud ja talutasid ta nüüd esile. Temagi sai nuudiga tubli seljasauna, mille järele Jutila ütles:

„See olgu sulle õpetuseks! Ja kui sellest õpetusest küll ei olnud inimeste viisil elamiseks, siis tuleval korral saad kahekordse mõõduga.“

Siis pääsis sulane pihtidest ja võis oma peremehe käsu pääle Junno Junnopoja nahku aidast otsima minna, kuhu ta need paari päeva eest oli viind. Selle järele mindi kirikusse, kus lapse ristimine toimetati hariliku korra järele.

Kui kirikust tulles pidi lahkutama, ütles Jutila herra Gregoriusele:

„Ei meiega ole midagi häda elada, kui ainult elada õiguse ja korra järele. Kui teie mõtlete korjata oma endiseid kombeid ja koerte abil oma karjaseametit pidada, siis ka meie mõtleme korjata oma äsjase tembu ja veelgi mõjuvamalt. Kui aga teie esinete rahu ja õiguse mehena, siis oleme ka meie rahul ja teie saate oma sääduksliku osa. Jääge Issanda rahuga ja tänu ristimise eest.“

Tõlkind Malk

Adolf Oberländer

Saksa XIX aastasaja suurimaid karikaturiste

Esteetilisuse, kunsti ääremaadel liigub karikatuur. Kord ulatades sügavamale puhtakunsti, omab selle tõsisemaid vooruseid, siis jälle välja langedes kunstist üldse. Saades maitsetu tänapäeva ostetavaks-müüdavaks oma maitseta jõhkerdajaks, pilkajaks.

Kuid karikatuuril kui sarnasel võib olla oma ühiskondlik ja vast ka teatav kultuurne väärtus. Nii mõnigi kord võimaldab ta kergema vaevaga pilte, iseloomustusi anda aja ja elu suhtes, mille vastu huvi tuntakse.

Karikatuur püüab kinni päevaküsimusist, ajakajast pidevamaid tugipunkte, lööklauseid, plakaate — ja püüab neid interpreteerida oma seisukohalt, s. t. eestkätt neid naeruvääristades, siis parodeerides, ja lõpuks pilke alla säädes.

Ja kui karikaturistis esineb kaasakõnelejana kunstnik, siis saabub selle vaimuavaldusena isesugune ala, mis on väärt tähelepanu.

Nii esineb inglise kunstis suuri kombulskarikaturiste, oleks nimetada siin Hogarth (seeria moodne abielu jne.), prantsuse kunstis kuulsaid poliitilisi ja ühiskondlikke karikaturiste Daumier ja t. ja Saksa kunstis samuti rida suurmehi, kuigi vähema ulatusega karikatuuri alal kui eelnimetatud maalidel.

1. „Mehed! Naised! Jookske! Majas karjub keegi appi.“

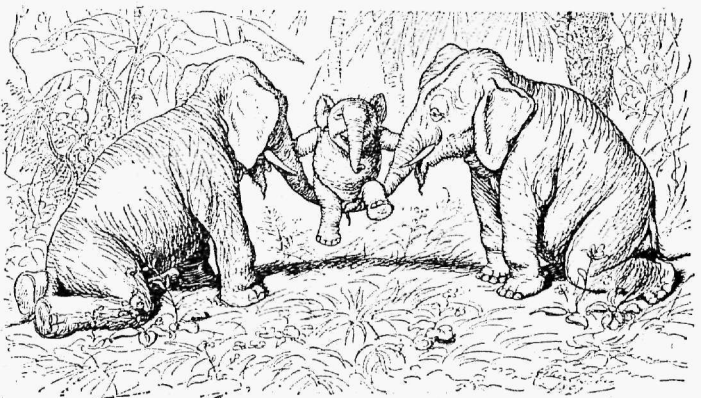

2. „Ohoo — see on ju meie uus suvipartei!“

A. Oberländer: Tume aimdus

On uimastav keskpäeva leitsak just nagu ähvardaks kõu; nüüd pesija harigi seisab ja vaikseks jääb asula õu. Sääli tõsise sammuga tuleb mees must, kellel algab vast töö, kuid kanad tõttavad kuuri vist mõeldes, et saabunud õö.

A. Oberländer: Põlismetsa idüll

A. Oberländer: Ruudi, — oma vanemate tugi

katuristide tugevam esitaja, kes koondund olid oma ajakirja „Fliegende Blätter'i“ ümber. See on saksa karikatuuris vanem ajakiri, mis ilmuma hakkas enne 1848. a. Berliini karikaturistlikkudest ajakirjadest oleks nimetada „Der Kladderadatsch und seine Leute“, Düssel-

dorfis „Düsseldorfer Monatsheft“. Nende kõrval XIX a. s. teisel poolel veel mõnikümmend vähema väärtusega karikaturistide pilkelehte.

A. Oberländeri kunst on nägev. Temas ja tema karikatuuri kaudu kõneleb kunstnik-humorist. Ta ei karikeeri oma karikatuuri. Kuid ta väljendus on tervilik, on isegi vormiliste voorustega, võrreldes hariliku karikaturismiga.

Ta aineala on mitmekesine. On väidetud, et ta tugevus on loomadekarikatuuris. Siis jälle on nähtud eeskätt ta inimesekujutusi. Nii ühti kui teisi on joonistand ta kunstnikulise küpse ja mahlaka humooriga.

Ta „näeb situatsioone, tüüpe, meeleolusid, affekte, mis ülekantuina paberile, on naeruväärsed, on koomilised. Selles tema ande omapärasus ja iseloomulikkus.

Ta tähtsamatest teostest oleks nimetada „Alt-Athen und Isar-Athen“, kus paralleelselt tõmmatud tüdruku ja poisi kasvatus vanas Ateenas ja meieajal. „Vanas-Ateenas“ lapsed vabalt ema rinna otsas; Isar-Ateenas kaks kisajat maetud voodipatjade mäe alla; laual kõik-sugu surrogaadid, kondenseeritud piim jne. Nende kasvatuses paralleel samas sihis edasi tõmmatud; „Konzertbildhauer“; „Vegetarier auf dem Lande“; „Der Jahrmakrt in Timbuktu“; „Traum des Savoyarden“; „Schulhaus in Sparhausen“ jne.

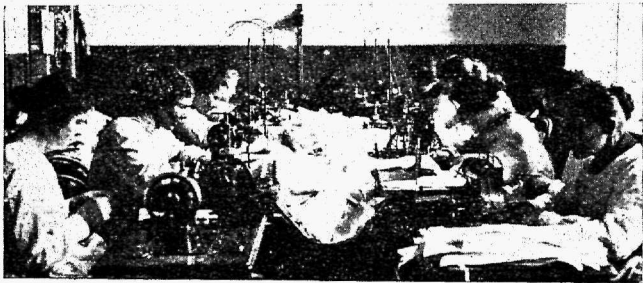
Siis lood koerte ja loomade elust, kus olnud ta eeskujuks järeltulijaile karikaturistidele.

J. Pert

A. Pääsuke'se triikpesuvabrik Tartus

Püüd võimalikult kõiki üldtarvilikke kaupu kodumaal valmistada, et sellega hoida raha asjatut voolamist väljamaale ja anda tööd rahvale, on meie tööstus iseseisvuse keskes kujunend õige mitmekülgseks. Üht sarnast uutest oludest tingitud töös-

pesu valmistamise protseduur menaamiliselt, alates pesu väljalõikamise ja õmblemisega ning lõpetades tärgeldamise ja pressimisega.

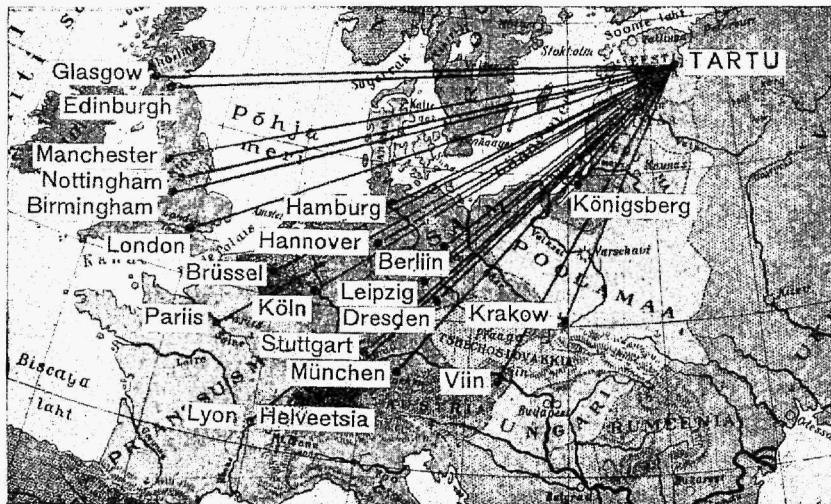
Elektri õmblusmasinate jaoskond

Elektri kraetriikimisaparaadid

tust kujutab ka A. Pääsuke'se triikpesuvabrik Tartust, mis oma ala ja ulatuse poolest ainuke sellesarnane Eestis. Ja et see tööstus tõesti tarvilik ja omal kohal, näitab järjest kasvav nõudmine, mis nimetatud vabriku saadused endale lühikese aja jooksul võitnud. Muidugi etendab selle juures tähtsat osa ka kauba häädus ja solidsus.

A. Pääsuke'se vabrik on asutatud 1923. a. ja varustatud moodsamate masinatega, millede koguarv tõuseb üle poole saja ning mille käimapaneamiseks on üles säetud 7 elektrimootorit. Nagu võib otsustada juba masinate arvu järele, sünnib kogu

Kust saab Pääsuke omad kaubad

viimaseks otstarbeks on üles säetud terve rida eriaparaate, millest üht osa kujutab ligiolev pilt.

Vabrik valmistab iga-sugust naiste- ja meeste-pesu, triik- ja päevasärke, kraesid, mansette, rinna-esiseid jne. Pääle selle on vabrikus riiete voltimise (plisseerimise) osakond, mis varustatud eeskujulikuma sissesäadega kogu Baltimail. Senini pesi vabrik ka kantud triikpesu, oli sunnitud ega selle hiljuti lõpetama, sest et vabrik valmistustööga isegi koormatud. Pesu pesemise lõpetamist tuleb tõsiselt kahtseda, sest käsipesukojad ei suuda kaugeltki nii hääd tööd teha.

Oma saaduste valmistamiseks tarvitab vabrik pääasjalikult väljamaa poolvabrikaate, nagu pesuriidet ja niiti, mis tuleb enamasti Inglismaalt ja millest ka valmistatava pesu hinnad suuresti tingitud. Mis puutub Pääsukese vabriku valmistatud kaupade häädsusse, siis on need ise enda eest kõnelnud. Töö on puhas ja igalpool lugupidamise võitnud. Mis puutub kaupade hinda, siis on need väga mitmesugused, olenedes pääasjalikult tarvitatavast materjalist. Et

võimalikult kõiki nõudeid rahuldada, valmistab vabrik nii peene- maid ja kallimaid kui ka lihtsamaid ja odavamaid artikleid.

Kõiki neid asjaolusid arvesse võttes võib loota, et see tarvilik omamaa tööstus järjest rohkem poolehoidu võidab ja areneb ning laieneb, nõnda et väljamaa kaubad sel alal täitsa ülearuseks muutuvad.

Kolmanda Tartu Laenu- ja Hoiu-Ühingu tegevus

Kolmas Tartu Laenu-Hoiu Ühing tõstis 1925. a. jooksul oma bilansi 82 miljoni päält 99 miljoni pääle, osa- ja muud kapitalid 5,2 miljoni päält 7,8 miljoni pääle, hoiusummad 44 miljoni päält 63 miljoni pääle ning laenud 61 miljoni päält 86 miljoni pääle. Puhastkasu saadi 878.200 marka, millest asemikkudekogu määras: dividendiks osamaksude päält 8%, juhatuse käsutusse 200.000 mk. ja 56.000 mk. kahjutasu tagavara kapitaliks.

Veel kiiremat tõusu näitab käesoleva aasta esimene veerand. Juure on tulnud 163 uut liiget, enamasti kõik põllumehed, hoiusummasid on juure tulnud ligi 15 miljonit ja vastavalt on kasvand ka väljaantud laenude summa, kusjuures uusi laenusid on jagatud peaaegu ainuüksi põllumeestele — meie põllumajanduse tõstmise otstarbel.

Et ühingu tegevuses ühistegelise rahaasutuse kohta käivaid põhimõtteid kindlalt silmas peetakse, näitab asjaolu, kuidaviisi jagunevad väljaantud laenud liigete keskel. Nimelt on kõigist 2554 laenust laenusid kuni 10.000 margani 741, laenusid 10.000—25.000 margani 707, 25 tuhandest kuni 50 tuhandeni 342, asunikude laenusid 564 jne. Seega rõhuv enamus just igasuguseid väiksemaid laenusid. See asjaolu sundiski ühingut osamaksu alama määra kõrgendamises tagasihoidlik olema ja ainult kuldbilansi sääduse poolt nõutava 1000-margalise osamaksu juure jääma (senise 500 asemel), sest suurema osamaksu tasumine tunduks väikeste laenude tarvitajatele liig koormavana.

Üldse on ühingu tegevus arenend kõigiti korralikult, laenude tasumine sünnib rahulolevalt jne.

JOH. SARAP'i raamatukauplus

Pikal tänaval nr. 13

Rakveres

End. Harju Panga ruumides

*Kõige kasulikum ostukoht koolidele,
õpetajatele ja raamatukogudele.*

Ajakirja „Odamehe“ üksikuid nrd endistest aastakäikudest on saada „Odamehe“ kontorist Tartus, Gildi tn. 1. Saadetakse tellimise pääle ka postiga välja.

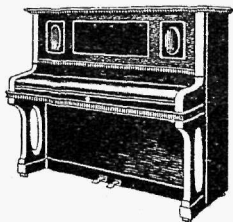
A/S. KAUBA PANK TARTUS

Tartu, Suurturg 12, omas majas - - - Kõnetraat 9 ja 209

Võtab raha hoiule jooksvale arvele ja tähtaja pääle, makstes ajakohaseid protsente, — annab laenusid — ostab ja müüb välisraha ja välis- tshekke — saadab raha tasuta igasse Eesti linna — annab välja akkreditiivisid ja panga garantiisid — nõuab sisse igas Eesti linnas vekseid ja raudteetähti ja toimetab kõiki muid pangaoperatsioone

Kinnitus A/S. EESTI LLOID pääagentuur

- - - Tule-, elu-, veo-, õnnetusjuhuste kinnitus - - -

IHSE-SPRENK

klaverivabrik Tartus

asutatud Peterburis 1890. a.

Ladu Rüütli tän. nr. 25

Pianiinod ja tiibklaverid

Instrumentid on varustatud prantsuse maailmakuulsa Schoander-Herrburgeri mehhanismi ja elevandiluust klaviatuuriga

Kummikauba ja

arstiriistade ladu

J. MÖTTUS

Tartus, Küüni tän. 6. Telef. 6-11

Võistlemata hinnad!

Ämmaproua

ERITS-BLUM

Peterburi tän. 17, krt. 6, telef. 909

Auto nr. 1

Kõige suurejõulisem, kõige kiirem ja korralikum sport-auto Tartus.

Alatiseks tarvitamiseks taksihinnaga.

Seisukoht: Raekoja platsil, telefon 6-90

Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi näitustel ainult esimesed auhinnad

E. SATTELBERG'i kaalude-töökoda

Tartus, Lossi tän. nr. 4. Telef. 6-41

valmistab deetsimaal- ja lauakaalusid eriti piima-kaalusid juhtumisi müüa tarvitatud raud-rahakappe

O/Ü Linda kohvik

Suurturg nr. 2, II korral

Einelaud vilunud kondiitri hra N. Petersoni juhatusel

Suurim ja mugavaim kohvik Tartus

Alati saadaval kõrges häädukes kõiksugu kondiitri-saadusi ja mitmesuguseid jooke

Mehaaniline mööblitööstus

Võetakse tellimisi paremate garnituuride

üksikasjade ja ehitustööde pääle

Tartus, Riia tän. nr. 9

J. Jlisson

Tartu seebi- ja sooda vabrik

asut. 1849. a. **A. FREDERKING** asut. 1849. a

Oman. Prov. M. HAKKAJA pärijad

Tartu, Aleksandri tänav nr. 46   Telefon nr. 2-57

Soovitab omast vabrikust vilund eriteadlaste poolt valmistatud tuntud häduses järgmisi saadusi:

Tulettseepe:

Fleurs des Indes, La dame élégante, Orchidée,
Roos, Violette, Reseda, Heliotrop, Lillepiima,
Bath-soap, Lilleõhnaseepe paberita, Lasteseepe.

Kookus-tualettseepe:

Lanoliin ovaal, Perekonna, Maasika, Kookus nr. 50
(roosa, kollane, valge), Kookus nr. 70 (roosa, kollane,
valge), Glütseriin „Paris“, Mandariin, Mandel.

Arstliste seepide

valmistamine sünnib iseäranis hoolsalt, vastavalt nende eriotstarbe nõuetele: Metamorfoosa, Borthymol, Tõrva-
väävliseep, Väävliseep, Tõrvaseep, Karboolseep, Sublimaatseep, Booraksseep, Roheline seep.

Palmõli-tuumseepi

Tekstiilseepi

„Pesooli“ pesupulbrit

Samuti valmistatakse majaprouadele hääd tulusat KIRJUT, KOLLAST pesuseepi ja PESUSOODAT.

HINNAD MÕÕDUKAD

Tellimised täidetakse ruttu ja korralikult

Oma seebikauplused: TARTUS, Söögiturg nr. 5, Aleksandri tän. nr. 46
TALLINNA, S. Brokusmägi nr. 6, tel. 11-50
PÄRNUS, Vene tän. nr. 11

Tartu Ühispank

Tartus, Rüütli tän. 4

Tel. 1-41

== Võtab raha hoiule, ==

makstes ajakohast kõrgendatud protsenti,

annab laenusid välja ja toimetab
kõiksugu panga operatsioone

Juhatus

Rätsepaäri

ED. UUSEN

Promenaadi t. 4
Tartus

Valmistab

igasugu rätsepatöid, äri ja
telliija riidest

möödukate hindadega

Kes tahab kondiitrisaaduste alal saada midagi
hääd, maitsevat ja ilusat, ostab või tellib alati

E. Wattmann'i
kondiitriärist ja kohvikust

Tartu, Lossi tän. 1. Tel. 772

1. VII. 26. alates 5—9 p. 1. muusika, I kl.
salongtrio

T. Nõmmitse
juuksetööstuse ateljee

meeste- ja naisterahvastele

Tartus, Maarjamõisa tän. nr. 9

Telef. 495

Ainuke kõige suurem tööstus sellel alal terves Eestis

Äri on mitme kuld- ja hõbeaurahaga kroonitud

Kõige austusega **T. Nõmmitse**

J. Räsä

muusikariistade tehas

TARTUS, Tiigi t. nr. 86

Asutatud 1892

Asutatud 1892

Ladu: Suurturg nr. 2

PIANIINOD

kroonitud kõrgemate auhindadega sise-
ja väljamaal

**Suures väljavalikus muusika-
riistu ja nende osasid**

Vannutatud maamõõtja

L. Jakobsenn

Maamõõdu-kultuuritehnika büroo Tartus

Lossi tän. nr. 1

võtab igasuguseid maamõõtmise, kaardi-
valmistamise ja loodimise töid vastu

**Kuld laulatus-
sõrmuseid**

uuemates fasongides suures
valikus, proovidega 585 (56),
750 (72), 855 (82), 960 (92).

Kõiksugu kellade müük ja
parandamine

Hinnad võistlemata odavad

J. Alt

Akadeemilise Ajaloo-Seltsi väljaanne

„AJALOOLINE AJAKIRI“

ilmub Tartus juba viiendat aastat. Ajakirja ülesandeks on tõlgitseda meil ajaloolisi harrastusi ja äratada huvi ajaloo, eestkätt meie rahva ajaloo vastu võimalikult laiemais ringkonnis väljaspool uurijate ja ajaloo õppijate kitsaid rühmi. Vastavate artiklite, ülevaadete ja arvustuste kaudu jälgib „Ajalooline Ajakiri“ nii kodumaa kui ka üldise ajaloo uurimise edusamme meil ja mujal, vältides siiski liig spetsiaalse iseloomuga kirjutusi, mis võiksid pakkuda liig vähe huvi laiemale publikule. Et ajakirja ümber koondund suurem hulk meie ajaloo uurijaid, siis võib ajakiri eriti just meie kodumaa ajaloo uurimise saavutustega lugejaid kõige otsesemal teel tutvustada. Ta on igale kooli- ja kiriku-õpetajale, üliõpilasele, haridustegelasele ja üldse igale ajaloo harrastajale kõige kohasemaks vahendiks meie rahva seni äärmiselt vähe ja päliskaudselt käsitletud mineviku probleemidega tutvumisel. Selle tõttu ei tohiks „Ajalooline Ajakiri“ puududa üheski kooli-, avalikus või eraraamatukogus, ühegi haritlase, riigi- või kultuuritegelase lugemislaual.

Seni on „Ajaloolises Ajakirjas“ kirjutusi avaldand paljud Eesti, Soome ja Rootsi ajalooteadlased, nagu prof. W. Anderson, prof. P. Bauman, prof. J. Bergman, prof. A. R. Cederberg, O. Freymuth, O. Greiffenhagen, dots. Arvi Korhonen, mag. H. Kruus, prof. J. Köpp, E. Laid, mag. H. Moora, prof. H. Oldekop †, dots. K. Ramul, dots. H. Sepp, prof. O. Sild, prof. A. M. Tallgren, dots. P. Treiberg, Dr. Fr. Westling †, prof. A. H. Wirkkunen †, ja teised. Pääle selle on veel lahkesti kaastööd luband Dr. P. Johansen, prof. A. Pridik, A. Svabe (Läti), prof. W. Süss, prof. V. Voionmaa (Soome) j. t.

Ajakirja toimetusele kuuluvad käesoleval aastal: prof. P. Bauman, prof. A. R. Cederberg, R. Kleis, mag. H. Kruus, prof. J. Köpp, O. Liiv, dots. H. Sepp, dots. P. Treiberg (päätoimetaja) ja J. Vasar (toimetuse sekretär).

„Ajaloolise Ajakirja“ tellimishind: 140 mk. aastas. Üksik nr.: 40 mk. — 1923. aastakäiku (ä 100 mk.), samuti ka 1924. ja 1925. aastakäiku (ä 140 mk.) on veel saada. 1922. aastakäigust on müügil ainult üksikud numbrid (pääle nr. 1, mis laost otsas) — ä 30 mk.

Talitus asub Tartus Gildi tän. 8, Emakeele Seltsi büroos.

Tellimisi võtavad vastu ka kõik E. V. postiasutused ja „Ajaloolise Ajakirja“ usaldusmehed, kus viimased olemas.

Reeleteaduslik ajakiri EESTI KEEL

V aastakäik

ilmub Akad. Emakeele Seltsi toimetusel, aasta kohta kaheksa numbrit ä 32 lk., kokku 256 lk. — Üksikuid numbreid talitus müügil ei saada.

Hind sisemaal 250 mk., väljamaal 300 mk. 1925, 1924, 1923 ja 1922 aastakäik brošeeritult maksavad ä 250 mk. (väljam. 275 mk.).

Toimetus: Tartu, Vabriku 3, 8. Talitus ja raamatute pääladu: Tartu, Gildi 8, II kord (Akad. Emakeele Seltsi talitus).

:: Tellimisi võtavad vastu kõik Vabariigi postiasutused ::

Muud Akad. Emakeele Seltsi toimetused:

Sugunimedede muutjatele ja eestistajatele:

1. Eestlasele Eesti nimi. Hind 50 marka.
2. 15.000 uut sugunime. Hind 50 marka.
3. Nimede valik ja soetamine. Hind 35 marka.

Hõimrahvaste keelte õppijatele ja sõpradele:

4. Esimene liivi lugemik. Hind 30 marka.
5. Teine liivi lugemik. Hind 40 marka.
6. Kolmas liivi lugemik. Hind 25 marka.
7. Neljas liivi lugemik. Hind 25 marka.
8. Soome kirjastik nr. 2 (Valkea käärmä). Hind 30 marka.
9. " " " 3 (Kaksoisten seikkailut). Hind 30 mk.
10. " " " 4 (Kultarukki). Hind 25 marka.

Muud väljaanded:

11. Seto lugemik I. Hind 50 marka.
12. Kodotulõ' (Setu lugemiku II osa). Hind 75 marka.
13. Aastaraamat I. (1920). Hind 30 marka.
14. Aastaraamat II. (1921). Hind 40 marka.
- 15—17. Aastaraamat III—V. (1922—25). Hind ä 50 marka.
18. Valik grammatilisi oskussõnu. Hind 25 marka.

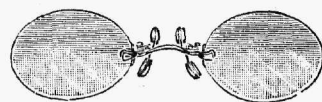
Päälaos:

1. A. Saareste, Vigala murde peajooned. Hind 80 marka. (Saada piiratud arvul).
2. Karl Stalte, Livo Iõlõd. Hind 40 marka.

Trükis:

Mag. J. Aavik'u ja mag. J. Mägiste — Soome-eesti sõnaraamat.

Müügil ainult paremates raamatukauplustes!

Suures valikus

prille, näpitsprille, ilmanäitajaid,

termomeetreid, suurekstegevaid

klaase, häid habeme-

nuge, kubemeriimu ja

arstiriistu

A. Keïss

Promenaadi tänav nr. 9

„ODAMEHE“ KOOLIKIRJANDUS JA ÕPPEVAHENDID

Eesti keel ja kirjandus

- O. Loorits: **Eesti keele grammatika**. Sisu: Häälik-õpetus. Vormiõpetus. Tuletusõpetus. Lauseõpetus. Tabelid. Lisa. — 2+XII+176 lhk. H. 250.—
- O. Loorits: **Eesti keele kooligrammatika**. I: Etümo- loogia. H. 90.—
- O. Loorits: **Eesti keele kooligrammatika**. II: Süntaks. Ilmumas.
- O. Loorits: **Eesti kirjakeele tabelid** kokkukõlas E. Õige- keelsuse Sõnaraam. II trükiga. Käsiraamat. H. 50.—
- J. Jõgever: **Eesti keele grammatika**. I aasta: Sõnade muutmise õpetus. H. 60.—, II aasta: Muutelõpud. H. 60.—, III a.: Süntaks. H. 75.—
- J. Kuulberg: **Laste sõber**. Aabits ja lugemik. Mitme- värvil. kivitruki piltidega. H. 100.—. Üldiselt kõige paremaks tunnistatud alglugemik koolidele.
- J. Kuulberg ja E. Martinson: **Õigekirja seinatabelid**. I—XVI, XVIII—XXI, XXIV. H. à 60.—, papil à 100.— Ilmuv. tabelid: XVII, XXII, XXIII.
- O. Loorits: **Astmevaheldus**. Kolmev. seinatab. Ilmumas.
- Fr. Tuglas: **Eesti uue ilukirjandus**. H. 75.— ja 60.—

Võõrad ja vanad keeled

- Kemmerling-Kikas: **Ladina keele õpiraamat keskkooli- dele** 3-s jaos. I jagu: Lugemik. H. 120.—, II j.: Grammatika. H. 120.—, III j.: Sõnastik. H. 50.—
- F. H. Burnett: **Little lord Fauntleroy**. (Väike lord). Pil- tide ja ingl.-eesti sõnastikuga. H. 160.—
- Arnold-Forster: **Stories From English History**. Sõnas- tikuga. H. 120.—

Ajalugu

- M. Aul: **Vana Idamaa**. Krestomaatia. Piltidega. H. 160.—

Kirjastus „Odamehe“ kontor ja pääladu asub nüüd Gildi tän. nr. 1 (Tartus)

Prof. A. M. Tallgren j. t.: **Saaremaa ja Muhu muinas- jäänused**. Piltidega ja kaartidega. H. 300.—

Prof. A. M. Tallgren j. t.: **Eesti kinnismuistised**. Piltidega ja kaartidega. H. 300.—

Prof. A. M. Tallgren: **Euroopa muinasaeg**. Ilmumas.

Matemaatika

F. V. Mikkelsaar: **Geomeetria algkoolidele**. I osa: 60.—, II osa: 75.—, III osa: 90.—

F. V. Mikkelsaar: **Geomeetria alg- ja täienduskoolidele**. Kordamis- ning täienduskursus VI, VII ja VIII õppe- aastale. H. 120.—

J. Koppel: **Ülesannete kogu**. H. 120.—

J. Koppel: **Metoodiline matemaatika õpiraamat**. H. 40.—

Loodusteadus

Bekker-Audova: **Pühajärv**. Piltidega ja mitmevärvil. kaartidega. H. 160.—

H. Bekker: **Paeseina profiil Martsal**. P.-Eesti geo- loogiline ülevaade. H. 20.—

H. Bekker: **Pühajärve taimeühingud**. H. 5.—

A. Audova: **Järve taimed**. Piltidega. H. 30.—

Usuõpetus

J. Järve: **Väike katekismus koolidele**. H. 65.—

J. Järve: **Väike kirikulugu koolidele**. Ilmumas.

Esteetika, Pedagoogika, Muusika jne.

E. Meumann: **Esteetika süsteem**. H. 160.—

W. A. Lay: **Eksperimentaalne pedagoogika**. H. 180.—

J. Aavik: **Laste laulud**. Viisid aabits-lugemiku „Laste sõber“ sõnadele. H. 25.—

E. de Amicis: **Süda**. Raamat noorusele. Parima noor- sooraamatuna kohasem lugemiseks klassis. Piltidega. I pool: H. 160 —, II p.: 160.—

Tartu füsioterapöitline asutis (Vesiravila)

Tartu pärmivabriku juures, Pikk tän. 58/62, telef. 34

Juhataja prof. Dr. med. L. PUUSEPP

Saadaval pärmivedeliku (praaga), söehappe, hapniku ja teised arstlised vannid.

Ravitsemine elektriga, valgusega (kõrguspäike), mitme- suguse massaashiga ja arstlise gümnastikaga.

Võetakse vastu ambulatoorseks arstimiseks haigeid, kes kannatavad jatkuhaiguste (röimatism, podagra), närvi- haiguste (ishias, nõiralgia, halvatused), südamehaiguste (myocardiit j. t.), soontehaiguste, ainetevahetuse rikete ja naistehaiguste all.

Asutis on avatud äripäevadel kella 8 hom. kuni kella 7 õhtul. Igasugune ravitsemine sünnib arsti järeelvalve all. Asutise assistent võtab vastu igapäev kella 10—12 hom. ja 3—5 p. l.

Ravitsemistasu linnaarsti kinnitatud
hinnakirja järele

EXCELSIOR

kuiv-piirituse keetja
kõige praktilisem ja
odavam igapähele

Igalpool ülitarvilik

OSKAR HEINE klaverivabrik

Tartus, Tähe tän. 124 / Kõnetr. 4-82

Soovitab kõrge hädusega ilusa
:: kõlaga puhtalt väljatöötatud ::

pianiinosid

:: :: mitmesuguses suuruses :: ::

Raha

mille eest ostetakse hääd kaupa, kannab kõige paremaid protsente

A. Pääsuke'se äri

Tartus, Promenaadi tän. 2

= oli, on ja jääb =

parema kauba ostukohaks Tartus

Pesu-, trikoo- ja galanteriikaubad, sukad, sokid, kindad

triikpesu, kraesidemed

70. aastakäik.

Eesti vanem päevaleht

70. aastakäik.

„POSTIMEES“

Ilmub iga päev (7 korda nädalas) ja jõuab juba ilmumise päeva hommikul suuremale hulgale lugejatele üle riigi kätte.

„POSTIMEHE“ teated on kõige värskemad, sest „Postimees“ seisab ühenduses päälinnaga (Tallinnaga) ja kõigi teiste kodumaa linnade ning keskkohadega telefoni teel ja välisilmaga Tartu raadiojaama kaudu. „Postimehel“ on kõige laialisem kaastööliste võrk oma maal ja alalised kaastöölised kõigis tähtsamates välisriikides. „POSTIMEEST“ loevad kõik tõsise ilmavaatega inimesed, kes tühja kõmu ei armasta lugeda, vaid tõsist ja väärtuslist.

„POSTIMEHEL“ on mõju.

„POSTIMEES“ ilmub maa südames, rahvarikkas ja vaimliselt ning majandusliliselt kõige rohkem edenenud keskkohas. „POSTIMEHE“ ümbrus Lõuna-Eestis on kõige suurem kaubatarvitaja Eestis, iseäranis aga põllutööriistade tarvitaja, ja „Postimehe“ lugejate ringkonnad kõige ostujõulisemad. Sellepärast on „Postimehe“ kuulutustel suur mõju. Seda on aru saanud ka kõik suured Tallinna ärid, kes omale Tartus abikauplused on avanud, kust kaup „Postimehe“ kuulutuste mõjul suuremal hulgal otsekohe tarvitajate kätte läheb, ilma et äridel tuleks vaheltkauplejatele protsente maksta.

„POSTIMEHE“ kuulutusi loevad iga päev kõige laialisemad ringkonnad maal ja linnas, sellepärast on **„POSTIMEHE“ kuulutustel kõige suurem mõju.**

„Postimehe“ tellimise-hind on : posti kaudu tellides või koju kätte saates : 1 kuu pääle 110 mk., 2 k. p. 220 mk., 3 k. p. 300 mk., 6 k. p. 550 mk., 12 k. p. 1100 mk. ; postita : 1 kuu peale 95 mk., 2 k. p. 190 mk., 3 k. p. 250 mk., 6 k. p. 500 mk., 12 k. p. 1000 mk. Väljamaale 250 mk. kuu. — Üksik number 5 marka.

„Postimehe“ nädala-väljaanne

„Nädala-Postimees“

on ainuke iseseisev kaks-korda nädalas (esmaspäeval ja reedel) ilmuv ajaleht, kus terve nädala sündmused käsitatakse asjalikult ning ülevahtlikult. Iga „Nädala-Postimehe“ lugeja võib kindel olla, et nädala kestel midagi juhtunud ei ole, mis lehes märgitud ei oleks.

„Nädala-Postimehe“ ilmumisega on tahetud ajalehte kõigile kättesaadavaks teha, mispärast lehe hind ka äärmiselt odav on, millega ei suuda võistelda ükski.

„Nädala-Postimees“ paneb erilist rõhku maa lugejaskonna huvidele, käsitades maa ellu puutuvaid küsimusi.

„Nädala-Postimehe“ tellimise-hind on : 1 kuu pääle 30 mk., 3 k. p. 80 mk., 6 k. p. 160 mk., 12 k. p. 300 mk.

„Postimehe“ Pärnu väljaanne

ilmub 1926. a. endiselt H. Kuusneri vastutaval toimetusel. Pärnumaale on „Postimehe“ Pärnu väljaanne kõige värskemaks ajaleheks.

„Postimehe“ ja „Nädala-Postimehe“ lugejad saavad hinnata

„Postimehe“ ilustatud seinakalendri.

„Postimehe“ tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused, „Postimehe“ tellimiste vastuvõtmise kohad ja „Postimehe“ abitalitused.

„Postimeest“ võib tellida igast päevast alates kuni iga kuu viimase päevani. Aadressi muutmise korral tuleb 25 marka maksta ja vana aadress üles anda. Saamata jäänud numbrid saadab lehe talitus ainult 14 päeva jooksul pääle numbri ilmumist maksuta järele.

„Postimehe“ lugejad, koguse lehele uusi sõpru oma tuttavate keskest!

„POSTIMEHE“ KONTOR Tartus, Jaani tän. 11/13. Telefon talitusel 80 ja toimetusel 186, 286 ja 986. TALLINNAS — „Postimehe“ Tallinna kontor, Kuninga tän. 6. Telefon 16/11.

Sõbraliku tervitusega

„Postimehe“ talitus.

„Postimehe“ ja „Nädala-Postimehe“

hinnalised kaasanded!

saavad lugejad alandatud hinnaga: Piltidega ilustatud kuukiri

„LASTELEHT“

Tegev toimetaja pr. H. Tõnisson.

Tellimishind : 1 kuu pääle 10 mk. ; 6 k. p. 60 mk., 12 k. p. 120 mk.

„Postimehest“ lahus tellides maksab „Lasteleht“ 15 mk. kuus.

Rahvalik arstiteaduslik kuukiri

„TERVIS“.

Tegev toimetaja Dr. R. Tamm.

Tellimishind : 1 kuu pääle 20 mk. ; 3 k. p. 60 mk. ; 6 k. p. 120 mk. ; 12 k. p. 240 mk.

„Postimehest“ lahus tellides maksab „Tervis“ iga kuu 25 mk.

Ilustatud kirjanduse ja pilkeajakiri

„SÄDEMED“

ilmub igal laupäeval.

Tegevad toimetajad A. Jürgenstein ja G. Naelapea.

Tellimishind : 1 kuu pääle 20 mk. ; 3 k. p. 60 mk. ; 6 k. p. 120 mk. „Postimehest“ lahus tellides maksavad „Sädemed“ 35 mk. kuus.